

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ»

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ : «Παλαιά Μουσική και Τροπικές Μουσικές Παραδόσεις της Μεσογείου»

Χαριτίνη Κώττη

**Το λαϊκό νανούρισμα
ως ενόργανη μουσική φόρμα:
μία βιολιστική προσέγγιση**

Διπλωματική εργασία

Επιβλέπων καθηγητής:
**Σωκράτης Σινόπουλος Αναπληρωτής Καθηγητής
τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης,
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2022

τριμελής επιτροπή:

Σωκράτης Σινόπουλος, Αν. Καθηγητης

Αθανάσιος Λάιος, μέλος Ε.Ε.Π.

Μενέλαος-Δημήτριος Κούντουρας, διδάσκων του ΠΜΣ

Χαριτίνη Κώττη

Διπλωματική Εργασία

Π.Μ.Σ. Μουσικές Τέχνες

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

A.M. mma21007

*στο Βασίλη
στην Ελευθερία μας*

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις και δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής. Όλες οι δημοσιευμένες και μη πηγές που έχω χρησιμοποιήσει αναφέρονται στη βιβλιογραφία.

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	6
Περίληψη.....	7
Abstract.....	8
Εισαγωγή.....	9
Κεφάλαιο Πρώτο	
Ιστορική επισκόπηση και επιτελεστική λειτουργία της μουσικοποιητικής φόρμας του νανουρίσματος.....	10
Κεφάλαιο Δεύτερο	
Μεθοδολογικά εργαλεία - μουσική ανάλυση.....	23
Σύνοψη.....	53
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	54
Παράρτημα: Παρτιτούρα του έργου «Ταξίδι στ' όνειρο».....	63

Πρόλογος

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος «Μουσικές Τέχνες» με ειδίκευση «Παλαιά Μουσική και τροπικές μουσικές παραδόσεις της Μεσογείου» του τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, και αποτελεί το τελευταίο βήμα για την ολοκλήρωση των σπουδών μου σε αυτό.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών μου, αναζητούσα ένα θέμα το οποίο να περνάει από πολλές διαφορετικές χώρες και μουσικούς πολιτισμούς. Οι σπουδές αυτές συνέπεσαν με τη γέννηση της κόρης μου, λόγω της οποίας το νανούρισμα μπήκε στην κοινή μας ζωή από την πρώτη στιγμή αυθόρμητα και απολύτως βιωματικά. Κάτω από αυτή τη μοναδική και υπέροχη συνθήκη λοιπόν, οδηγήθηκα μοιραία και αβίαστα στο θέμα της μελέτης του νανουρίσματος.

Το περιεχόμενο της εργασίας συνδέεται άμεσα με το παραστασιακό μέρος της μεταπτυχιακής μου συναυλίας. Με μεγάλο ενδιαφέρον μελέτησα τις μελωδίες από διάφορα νανουρίσματα στο όργανο αναφοράς μου, το παραδοσιακό βιολί, και ορμώμενη από αυτά δημιούργησα νέες ενορχηστρώσεις και μία νέα μουσική σύνθεση, μια «νανουριστική» πρόταση.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω στους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος: James Wylie, Σταμάτη Πασόπουλο, Σάκη Λάιο και ιδιαιτέρως στον επιβλέποντα καθηγητή μου Σωκράτη Σινόπουλο και τον υπεύθυνο του μεταπτυχιακού προγράμματος, Θύμιο Ατζακά. Η γνώση και εμπειρία τους, οι συμβουλές και η καθοδήγησή τους καθ' όλη την πορεία των σπουδών μου στάθηκαν πολύτιμες.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου οφείλω στους φίλους και συνεργάτες της ομάδας με την οποία δουλέψαμε το παραστασιακό - συναυλιακό μέρος της εργασίας μου: Ιωάννα Καλλέργη, Βασίλη Ζιγκερίδη, Θωμά Μελετέα, Τέλη Δημητρακόπουλο, γιατί με τη μουσικότητα και την ενέργεια τους έδωσαν πνοή και υπόσταση στο έργο μου, αλλά και σε όλη την ομάδα των συμφοιτητών μου. Η συνοδοιπορία μας αποτέλεσε πολύτιμη εμπειρία.

Επίσης, ευχαριστώ πολύ την Ελένη Καρανικόλα - Τσουβέλα και τον Γεώργιο Κομζιά για την παραχώρηση των επιτόπιων ηχογραφήσεων των νανουρισμάτων του ελλαδικού χώρου.

Τέλος, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον σύζυγο μου Βασίλη και στην κόρη μας Ελευθερία, συνοδοιπόρους σε όλο αυτό το ταξίδι, για την υπομονή και συμπαράστασή τους.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το λαϊκό νανούρισμα μέσα από πέντε γεωπολιτισμικές εκδοχές του, τη δομή και την εξέλιξή του από φωνητική, μουσικοποιητική σε ενόργανη μουσικορητορική φόρμα.

Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Αρχικά παρουσιάζονται τα μουσικοποιητικά χαρακτηριστικά που το διέπουν, τα στοιχεία που το συνθέτουν, καθώς και η δυαδική σχέση της μάνας με το παιδί της, ο ισχυρός αυτός δεσμός ζωτικής σημασίας, ο οποίος είναι και η γενεσιουργός αιτία του νανουριστικού τραγουδιού. Έπειτα, γίνεται μία σκιαγράφιση της ιστορικής, κοινωνικής και θρησκευτικής πραγματικότητας των κοινωνιών που μελετά η παρούσα εργασία μέσα στις οποίες γεννήθηκε και καλλιεργήθηκε το νανούρισμα.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας περιλαμβάνει την καταγραφή και τον σχολιασμό των νανουρισμάτων που παρουσιάστηκαν έπειτα από επεξεργασία στο συναυλιακό πρόγραμμα του μεταπτυχιακού προγράμματος. Τα κομμάτια που παρουσιάζονται είναι τα «Ύπνε που παίρνεις τα παιδιά» και «Έλα Έλα» από την Ελλάδα, «Dandini dandini» από την Τουρκία, «Koon yegir balas» από την Αρμενία, «nami nami» από την Αίγυπτο και «Qashqaie Lullaby» από το Ιράν.

Τέλος, η παρούσα εργασία προτείνει νέες συνθετικές δημιουργίες. Οι προτάσεις αυτές αφορούν στη μετατροπή της μονωδικής φωνητικής εκτέλεσης του νανουρίσματος σε ενόργανη φόρμα. Στο νέο μουσικό σύνολο που δημιουργείται επιλέγεται ως βασικό όργανο το βιολί, το οποίο είναι και το όργανο αναφοράς της γράφουσας, σε συνέργεια με ένα οργανικό - φωνητικό σύνολο: κανονάκι, ούτι, άλτο σαξόφωνο και γυναικεία φωνή.

Abstract

This thesis is focused on the traditional lullaby in the geographic 'arc' of Anatolia, its musical and poetic structure and stature, as well as its transformation from a vocal to an instrumental musical – rhetoric form.

The thesis consists of two parts. Initially, a presentation unfolds the musical and poetic characteristics of the lullaby, the elements it comprises of and furthermore, the binary relationship between the mother and her child, this powerful bond of vital importance, which is the generative cause of the lullaby song. Then, a sketch is carried out, of the historical, social and religious realities of the societies which are in the scope of this thesis, in which the lullaby was created and flourished.

The second part of the thesis, is constituted of the record and commenting of the lullabies presented, following their editing through the concert part of the post-graduate program. The musical compositions presented are “Ipne pou pernis ta pedia” and “ela ela” from Greece, “Dandini dandini” from Turkey, “Koon yegir balas” from Armenia, “nami nami” from Egypt and “Qashqaie Lullaby” from Iran.

Finally, this thesis proposes new compositional creations. These proposals are about the transformation of the single – voice vocal performance of the lullaby to an instrumental musical – rhetoric form. The Violin is chosen as the principal musical instrument in the new musical ensemble created, which is also the go – to instrument of the author, along with an instrumental – vocal ensemble consisted of: a qanun, an oud, an alto saxophone and female voice.

Εισαγωγή

Η «τέχνη» του νανουρίσματος, είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο. Μια αρχέγονη συνήθεια με βαθιές ρίζες και οικουμενικό χαρακτήρα. Το συναντάμε ανά τους αιώνες σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης, κι αυτό δείχνει τη διαχρονικότητα και τη σπουδαιότητα του.

Ο δεσμός της μάνας με το παιδί της είναι σχεδόν ιερός, κι αυτό διαφαίνεται σε όλες τις εκφάνσεις του. Η αγκαλιά, η οποία μετά τη γέννα διαδέχεται τη μήτρα, είναι το σημείο αναφοράς του βρέφους σε έναν παντελώς άγνωστο κόσμο. Μαζί με το σιγανό τραγούδι της μάνας και τον ήχο της φωνής της, αποτελούν τη μεγαλύτερη πηγή ασφάλειας, σιγουριάς, ηρεμίας και αγάπης για εκείνο.

Το γλυκό αυτό τραγούδι, αποτελεί συχνά αντικείμενο μελέτης, είτε ως συνθετικό φαινόμενο, με ενδιαφέρον στα κοινά χαρακτηριστικά του ανά τον κόσμο, είτε ως προς τη θεματολογία του, αφού ο στίχος παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Παρά το γεγονός πως το κάθε νανούρισμα συνάδει με τον μουσικό πολιτισμό της χώρας από την οποία προέρχεται, και το διέπουν εκείνα τα μουσικά χαρακτηριστικά, εντοπίζουμε παγκοσμίως κοινή θεματολογία, αλλά και κοινά μουσικορητορικά στοιχεία.

Κεφάλαιο Πρώτο

Ιστορική επισκόπηση και επιτελεστική λειτουργία της μουσικοποιητικής φόρμας του νανουρίσματος

Το νανούρισμα είναι ένα σύντομο ρυθμικό τραγούδι το οποίο τραγουδά συνήθως η μητέρα στο μωρό της για να το βοηθήσει να ηρεμήσει, να ησυχάσει και να κοιμηθεί (Ράπτης, 2008, σ.102). Είναι οι αυτοσχέδιες μουσικές φόρμες με θωπευτικό, επαινετικό και ευχετικό περιεχόμενο (Καραβίδας, 2003, σ.45). Πλούσιο σε συναισθήματα, με υπερβολές και έντονες ποιητικές εικόνες, με απλές μουσικές φόρμες, το νανούρισμα εκφράζει τη στοργή και τρυφερότητα για το νήπιο, τον νέο άνθρωπο (Κονταξής, 2007, σ.313) που έρχεται στη ζωή.

Τα τραγούδια της κούνιας, όπως αλλιώς ονομάζονται τα νανουρίσματα, ανήκουν στα δημοτικά τραγούδια και αναπτύχθηκαν με την πάροδο των αιώνων ως απρόσωπη ποιητική και μουσική δημιουργία. Απαντώνται σε όλα τα μήκη του πλανήτη (Porter, 2001, σ.291-292), αλλά και σε όλες τις εποχές, σε κάθε πολιτισμό και ιστορική περίοδο (Trehub & Trainor, 1998, σ. 49). Η παγκοσμιότητα και διαχρονικότητά τους, η αντοχή τους μέσα στο χρόνο, που αποτελούν κύρια γνωρίσματα του είδους αυτού, αναδεικνύουν την σπουδαιότητα και αξία τους καθιστώντας σπουδαία τη σχετική έρευνα, ανάλυση και μελέτη.

Τα νανουρίσματα που λέγονται από τη μητέρα στο νήπιο είναι λειτουργικά τραγούδια αφού τα τραγουδά η μάνα στο μωρό της καθώς προσπαθεί να το κοιμίσει (Καψάλης, 2003, σ.67) είτε κρατώντας το στην αγκαλιά είτε δίπλα στην κούνια. Συχνά μπορεί να χρησιμοποιηθούν και για να καθησυχάσει η μητέρα ένα ανήσυχο ή άρρωστο παιδί. Ωστόσο, πέρα από την κύρια επιτελεστική τους λειτουργία - να ηρεμήσουν και να αποκοιμίσουν το μωρό- τα νανουρίσματα αποτυπώνουν τον δεσμό και την ένταση των συναισθημάτων της δυαδικής σχέσης μητέρας- βρέφους. Αυτό το ισχυρό δίπολο αναπτύσσει μια ισχυρή βιολογική και ψυχοσυναισθηματική επικοινωνία από την αρχή της ύπαρξης του.

Παράλληλα, όμως, αποτελούν και πλούσιες πηγές πολιτιστικής και πολιτισμικής κληρονομιάς της κοινωνίας μέσα στην οποία δημιουργούνται. Άθελά τους τα τραγούδια του

ύπνου, που συνιστούν μέρος ενός “παιδικού πολιτισμού” αποδεικνύονται καθρέφτες ενός ολόκληρου λαϊκού πολιτισμού.

Τα νανουρίσματα ενέχουν μια ιδιαίτερη λειτουργική δυναμική καθώς συγκεντρώνουν πολύ σπουδαία στοιχεία: μάνα, παιδί, στοιχειακή γλώσσα, ηρεμία και ονειροπόληση (Σκαρτσής, 1987, σ.240), οργανωμένα, λιτά και ξεκάθαρα μέσα σε μελωδικά και ρυθμικά μοτίβα. Μουσικός και ποιητικός λόγος συνθέτουν τη δυναμική αυτή και διαμορφώνουν την απαραίτητη και κατάλληλη εξωτερική ατμόσφαιρα, καθώς και την εσωτερική διάθεση του βρέφους να ηρεμήσει, να χαλαρώσει και να αποκοιμηθεί.

Τα κύρια δομικά στοιχεία του νανουρίσματος είναι η μελωδία, ο ρυθμός και ο στίχος. Τα τραγούδια της κούνιας ακολουθούν την μονωδική εκτέλεση, τραγουδιούνται συνήθως από τη μητέρα ή από κάποιο άλλο οικείο πρόσωπο όπως ο πατέρας ή η γιαγιά, κατά βάση χωρίς τη συνοδεία οργάνου (a capella), με απαλή και σιγανή φωνή. Η μελωδική τους γραμμή είναι απλή και σύντομη. Χρησιμοποιούνται λίγοι φθόγγοι, όση περίπου είναι και η έκταση της ανθρώπινης φωνής. Ο ρυθμός ακολουθεί πιο αργή χρονική αγωγή (Trehub κ.ά. 1997: 505) σε σχέση με άλλα ακούσματα που απευθύνονται σε βρέφη, είναι σταθερός και καθησυχαστικός. Συχνά, επίσης, το λίκνισμα του μωρού στην αγκαλιά της μητέρας ή στην κούνια ακολουθεί τον ρυθμό του νανουρίσματος. Η ρυθμική αγωγή είναι συνήθως σε 3/4, 4/4 ή ελεύθερη.

Από την άλλη, στα νανουρίσματα δίνεται έμφαση στην ακουστική διάσταση της γλώσσας, η οποία αποτελεί κύριο δομικό χαρακτηριστικό. Η γλώσσα τους είναι απλή και ταυτόχρονα έχει δυναμική. Οι εναρκτήριες συλλαβές, συχνά, αντλούνται και μιμούνται τους πρώτους ήχους του βρέφους.

Ο στίχος είναι πλούσιος σε φαντασία και τρυφερότητα, δημιουργώντας πληθώρα οπτικών και ακουστικών εικόνων. Εκφέρεται μέσα από τυπικά, στερεοτυπικά, όμοια ή παρόμοια επαναλαμβανόμενα μοτίβα, με μέτρο και ομοιοκαταληξίες, ενώ είναι συχνή η χρήση αργόσυρτων, επαναλαμβανόμενων ήχων φωνηέντων (π.χ. α, ι, ω, λαλά, ε...), παρατεταμένων ηγήσεων και παρηγήσεων, δημιουργώντας το κατάλληλο μελωδικό πλαίσιο για να αποκοιμηθεί το βρέφος. Στους ήδη υπάρχοντες σταθερούς στίχους συχνά προστίθενται

αυτοσχεδιαστικές φόρμες που ανταποκρίνονται στις εκάστοτε λειτουργικές ανάγκες, ενώ μαζί με τις επαναλήψεις βοηθούν και παρατείνουν το τραγούδι όσο χρειάζεται, μέχρι δηλαδή να αποκοιμηθεί το βρέφος (Αυδίκος, 1996, σ.260). Για παράδειγμα, το νάνι, νάνι στην Ελληνική προέρχεται από τη συλλαβή να, οι “νανουριστικές” λέξεις και φράσεις που απαντώνται στα τουρκικά νανουρίσματα είναι τα *ninni yandırım/ oğlum/ kızım... ninn* (= κοιμήσου μωρό μου/ γιε μου/ κόρη μου... κοιμήσου, ενώ συνηθέστερη είναι η λέξη *ninni* (= νανούρισμα), ο ήχος της οποίας φαίνεται ότι προκαλεί την αίσθηση του ύπνου και αποκοιμίζει τα μωρά. Στις διάφορες περιοχές της Αρμενίας η λέξη νανούρισμα συναντάται ως *oɔɔɔ* ή και σε τοπικές διαλέκτους ως *aygur, heygur, lurik, ruri, nenni* ή *lai lai*. Στα νανουρίσματα του Ιράν, χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η λέξη *lalaie*, που σημαίνει νανούρισμα στα Πέρσικα (και μοιάζει με το αγγλικό lullaby), η οποία γίνεται από μόνη της ένας ρυθμικός αυτοσχεδιασμός με παραλλαγές, όπως *lala, lalaie, lololola-ai la-ai lai*, και επαναλαμβάνεται μέσα στο τραγούδι αυτούσια ή παραλλαγμένη (Bina, 2009, σ.14)

Τα νανουρίσματα παρά τον λιτό μουσικό και γλωσσικό τους λόγο καταφέρνουν και εκφράζουν όλη την ένταση, το βάθος και την ποιότητα της σχέσης μητέρας- παιδιού. Αυτά τα “χαριέστατα και πλήρη τρυφερότητας ασμάτια, διά των οποίων οι μητέρες με γλυκείαν και ήρεμον μελωδιαν νανουρίζουν τα νεογνά των, και εις τα οποία εμφανίζεται ολόκληρος η τρυφερά στοργή της μητρικής καρδιάς” (Κυριακίδης, 1990, σ.280), αποδεικνύονται τελικά κάτι πολύ περισσότερο από απλά παιδικά τραγούδια.

Τα τραγούδια της κούνιας είναι το μόνο είδος δημοτικού τραγουδιού που προϋποθέτει δυαδική σχέση (Αυδίκος, 1996, σ.262), αυτή της μητέρας - βρέφους. Τραγουδιέται αποκλειστικά από τη μάνα, πάνω ή δίπλα από την κούνια του παιδιού, χωρίς την παρουσία και τη συμμετοχή άλλων (Κυριακίδης, 2003, σ.45). Στο επίκεντρο τοποθετείται πλέον η ισχυρή αλληλεπίδραση μάνας- παιδιού και οι ενεργητικές αμοιβαίες σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσά τους, καθώς και οι βιολογικές και ψυχολογικές ανάγκες που καλύπτει το νανούρισμα τόσο για το νεογέννητο μωρό όσο και για τη μητέρα. Η επικοινωνία τους που ίσταται μη λεκτική, καθίσταται απόλυτα ηχηρή.

Στο δίδυμο μητέρας - παιδιού ενυπάρχει μια μοναδικότητα και αποκλειστικότητα. Από την ώρα της σύλληψης συνάπτουν ένα πολυσύνθετο δεσμό. Αποτελούν πρωταρχικό βίωμα ο ένας για τον άλλο, η μητέρα για το παιδί και το παιδί για τη μητέρα. Είναι οι χτύποι της καρδιάς της, η φωνή της, το άγγιγμα και τα χάρδια της στο κυοφορούμενο βρέφος τα πρώτα βιώματα του εμβρύου στη μήτρα. Είναι η αγκαλιά της, τα χάρδια της, το νανούρισμά της τα πρώτα βιώματα του παιδιού στον κόσμο. Μητέρα και βρέφος που σε όλη την πορεία τους κατά τη διάρκεια της κύησης λειτουργούν ενοποιημένα ως μία ψυχοβιολογική μονάδα¹, τείνουν να συνεχίζουν αυτή την ισχυρή σχέση κι όταν το παιδί έρχεται στη ζωή. Μέσα από το νανούρισμα αποτυπώνεται η ανάγκη να συνεχιστεί η στενή επαφή και να διατηρηθεί η σχέση αυτή, κατά το δυνατόν, αδιάρρηκτη.

Όσον αφορά στο παιδί, τον έναν από τους δύο πόλους της δυαδικής σχέσης, έρευνες έχουν δείξει ότι τα νανουρίσματα προσφέρουν πολλά περισσότερα από το να κοιμίζουν το μωρό (Σαλακάκ, 2004, σ.67). Η επίδραση των τραγουδιών της κούνιας είναι καταλυτική και πολυεπίπεδα δυναμική. Η μητέρα είναι η αέναη και ανεξάντλητη δεξαμενή της σιγουριάς και της αυτάρκειας για το παιδί της (Καραβίδας, 2003, σ.29). Μέσα από το νανούρισμα το βρέφος αισθάνεται τη θαλπωρή και την αγάπη της, που τα έχει ανάγκη όσο και το γάλα (Δώνη, 2010, σ.50). Δεν μπορεί να κατανοήσει τους στίχους, νιώθει όμως την αγκαλιά, το λίκνισμα, τον ρυθμό και τη χροιά, την κλιμάκωση και την ένταση των συναισθημάτων, την ατμόσφαιρα ηρεμίας, ασφάλειας και αγάπης και ανταποκρίνεται σ' αυτά. Οι εκφράσεις του προσώπου, η βλεμματική επαφή, η χαλάρωση του σώματος και τελικά η παράδοση στον ύπνο, είναι η απάντηση του βρέφους στη μητρική φροντίδα.

Η μητέρα είναι αυτή που οδηγεί το παιδί από τη ζωή της μήτρας στη ζωή μέσα στον κόσμο. Εκείνο κατά την πρώτη περίοδο της ζωής του, είναι απόλυτα εξαρτημένο από την μητέρα του και αποκτά και τις πρώτες ανθρώπινες συμπεριφορές (Καψάλης, 2009, σ.50). Μέσα από την αγκαλιά της αρχίζει να γνωρίζει τον κόσμο κι εκείνη έχει επωμιστεί να καλύψει βιολογικές, ψυχολογικές και κοινωνικές ανάγκες του παιδιού, που μέσα από την ικανοποίησή τους θα

¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ.: Κορδόση, Α. (2017) Η Μοναδική Σχέση Μητέρας – Παιδιού και το Μητρικό Στρες. Πηγή: <https://www.psychologyforus.gr/psychologos/sxesh-mhteras-paidiou-mhtriko-stress-desmos-attachment/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

μπορέσει να ωριμάσει και να εξελιχθεί αργότερα. Η ποιότητα της επικοινωνίας κατά την πρώτη περίοδο της ζωής του παιδιού επηρεάζει καθοριστικά τη συναισθηματική ανάπτυξη του, καθώς τα πρώτα βιώματά του καθ' όλη την πορεία του αναδύονται από το ασυνείδητο στο συνειδητό.

Από την άλλη, το νανούρισμα εκφράζει με τρυφερότητα σκέψεις και όνειρα δικά της, υποσχέσεις και διαβεβαιώσεις, που αποσκοπούν να δημιουργήσουν αισιοδοξία και πίστη στην ίδια τη μητέρα που τις λέει (Τζούλης, 2000, σ.22). Το μητρικό τραγούδι καθίσταται τραγούδι - μονόλογος της μητέρας μέσω του οποίου εξωτερικεύει τα δικά της συναισθήματα. Τραγουδάει, λοιπόν, τα δικά της συναισθήματα, τα οποία μπορεί συχνά να είναι ανάμεικτα, χαρά και αγωνία, ευτυχία και άγχος μαζί. Μέσα από το νανούρισμα εξωτερικεύει τις δυσκολίες που πιθανόν αντιμετωπίζει στην προσαρμογή της στο νέο της ρόλο, αλλά και τα συναισθήματα αποτυχίας, μοναξιάς, ενοχής. Η ένταση θετικών και αρνητικών συναισθημάτων εκτονώνεται κι αυτό δρα λυτρωτικά για την ίδια τη μάνα, βοηθώντας την να ρυθμίζει και να εκτονώνει πρώτα τον δικό της μητρικό εσωτερικό κόσμο κι έπειτα τα συναισθήματα του βρέφους.

Παράλληλα, τα τραγούδια του ύπνου κρύβουν την προσπάθεια της μητέρας να δώσει τα πρώτα μαθήματα με απλό και κατανοητό τρόπο (Κυριακίδης, 1990, σ.60). Μέσα από τον μουσικό και ποιητικό λόγο, τη σωματική και βλεμματική επαφή, την εσωτερική διάθεση που καλλιεργεί, με το νανούρισμα η μάνα βοηθά το παιδί να σχηματίσει τα πρότυπα συναισθημάτα του αλλά και την αίσθηση του εαυτού του σε σχέση με τους άλλους². Η μητρική φροντίδα, μέρος της οποίας είναι και το νανούρισμα, ενδυναμώνει το δεσμό της διαπροσωπικής σχέσης με το παιδί καλλιεργώντας του το αίσθημα εμπιστοσύνης προς το πρόσωπό της και προς το περιβάλλον (Καραβίδας, 2003, σ.93).

Όσον αφορά στην Ελλάδα, τα νανουρίσματα αποτελούν μέρος της πλούσιας δημοτικής παράδοσης και μουσικής του τόπου μας. Έχουν βαθιές τις ρίζες στο χρόνο και απαντώνται σε όλες τις γεωγραφικές μεριές της σημερινής Ελλάδας, αλλά και σε περιοχές που κάποτε

² Για περισσότερες πληροφορίες βλ.: Κορδόση, Α. (2017) ό.π.

κατοικήθηκαν και άνθισαν από ελληνικούς πληθυσμούς. Εγκλείουν σύσσωμη την ιστορική μνήμη και αδιάσπαστη την πολιτισμική συνέχεια της ελληνικής φυλής. Εκκινώντας από την έκφραση των συναισθημάτων της μάνας, επεκτείνονται στην έκφραση της ιστορίας και του πολιτισμού ενός ολόκληρου λαού.

Οι πρώτες αναφορές στα νανουρίσματα στον Ελλαδικό χώρο ανάγονται στην αρχαία εποχή. Ο Πλάτωνας στο έργο του “Νόμοι” τον 5ο αι. π.Χ αναφέρει πως οι μητέρες όταν θέλουν να κοιμίσουν τα μωρά τους τα κουνούν στην αγκαλιά και τους τραγουδούν³. Ο Θεόκριτος, ποιητής του 4ου αι. π. Χ., διέσωσε ένα τραγούδι με ανάλογο τίτλο και παρουσιάζει σημαντικές θεματικές ομοιότητες με τα σημερινά νανουρίσματα⁴. Ο Αθήναιος στο σύγγραμμά του “Δειπνοσοφισταί” τον 3ο αι. π. Χ κάνει λόγο για “καταβαυκαλήσεις”, από τον ήχο βαυ - βαυ της μητέρας ή της τροφού για να ηρεμήσει ή νανουρίσει το βρέφος⁵. Επίκληση στον ύπνο γίνεται ακόμη και σε έργα του Ομήρου και του Σοφοκλή⁶.

Στο επόμενο βήμα της ιστορικής γραμμής, στη ρωμαϊκή και βυζαντινή περίοδο, συναντώνται ελάχιστες αναφορές σε τραγούδια του ύπνου, πλην όμως σημαντικές για να αποδείξουν την ύπαρξη νανουρισμάτων και την εποχή αυτή. Ο Σέξτος ο Εμπειρικός περίπου το 200 π.Χ.⁷ σημειώνει πως τα παιδιά κοιμούνται ακούγοντας κάποιο νανούρισμα. Αντίστοιχα, ο Γεώργιος Παχυμέρης στο έργο του “Μιχαήλ Παλαιολόγος” κάνει λόγο για μία τροφό που τραγουδά σε ένα μωρό που κλαίει στην κούνια του για να το αποκοιμίσει⁸.

Περίοδος άνθισης και ακμής των νανουρισμάτων, όπως και της πλειονότητας των δημοτικών τραγουδιών, είναι η περίοδος της Οθωμανικής κυριαρχίας. Μέσα από αυτά οι Έλληνες

³ Ο Πλάτων στο έργο του Νόμοι αναφέρει: “ήνίκα γάρ αν που αν βουληθῶσι κατακοιμίζειν τά δυσυπνοῦντα τῶν παιδίων αἱ μητέρες, οὐχ ἡσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσιν ἀλλὰ τούναντίον κίνησιν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις αἰεί σείουσαι, καί οὐ σιγὴν ἀλλὰ τινα μελωδίαν καί ἀτεχνῶς οἷον καταυλοῦσιν των παιδίων” Πλάτωνος: Νόμοι 4, Βιβλ. Ζ’, 790 de

⁴ “Μέγας τον δ’ έλαβε ύπνος” είναι ο τίτλος από το νανούρισμα της Αλκμήνης το οποίο αναφέρεται στα ‘Ειδύλλια’ του Θεόφραστου. Θεόκριτος Ειδύλλια 2.17-2.31

⁵ Ο Αθήναιος στο έργο του Δειπνοσοφισταί αναφέρει “ αἱ δέ τῶν τιτθεουστῶν ῶδαί καταβαυκαλήσεις ὀνομάζονται” Αθήναιου Δειπνοσοφισταί ΙΔ’ σελ. 618

⁶ Διεξοδικά αναφέρεται στα έργα των αρχαίων συγγραφέων και ποιητών στη διδακτορική του διατριβή ο Καραβίδας (2003).

⁷ Σύμφωνα με τον Σπεράντζα, ο Σέξτος ο Εμπειρικός αναφέρει: “νήπια γούν μινυρίσματος κατακούοντα κοιμίζεται” Σπεράντζας (1994).

⁸ Ο Παχυμέρης στο έργο του “Μιχαήλ Παλαιολόγος” αναφέρει: “μέλλει τινί εκ μελέτης συνείρε και εμελώδει” Παχυμέρης (1288).

τραγουδούν τα πάθη τους και τους καημούς, την ελπίδα και την προσμονή τους για μια καλύτερη ζωή. Μέσα από τα νανουρίσματα η μητέρα τραγουδά τη φτώχεια και τη σκληρή ζωή, τα όνειρα και την ευχή της για το ευτυχισμένο μέλλον του μωρού της. Αναφορές σε θάλασσα, καράβια, ήλιο, κάμπους, χωράφια, κοπάδια ή βουνά φανερώνουν τον τόπο προέλευσης. Όμοια και παρόμοια, με πλούσιες παραλλαγές και αποτυπώνοντας την ιδιαίτερη κοινωνικό - οικονομική ζωή του εκάστοτε τόπου, την περίοδο της Τουρκοκρατίας τα νανουρίσματα ανθίζουν σε κάθε μεριά της Ελλάδας.

Στη νεότερη εποχή, και εμπνεόμενοι από την πλούσια “νανουριστική” παράδοση της προηγούμενης περιόδου, ποιητές όπως οι Αριστοτέλης Βαλαωρίτης⁹ και Στέλιος Σπεράντζας¹⁰, δημιούργησαν τα δικά τους τραγούδια ύπνου. Το αποτύπωμά τους στο χώρο του συγκεκριμένου είδους θα αφήσουν ανάλογα και ακόμη νεότεροι ποιητές και μουσουργοί, όπως οι Γιάννης Ρίτσος¹¹ και Νίκος Γκάτσος¹². Η αυθόρμητη προφορική μουσική και ποιητική τέχνη των μητέρων στην αγκαλιά ή στην κούνια του μωρού συναντά την “ελεγχόμενη” καταγεγραμμένη σκέψη των ποιητών δημιουργώντας νανουρίσματα που τραγουδιούνται και ακούγονται ως τις μέρες μας.

Ανάλογη νανουριστική παράδοση συναντάται και στην Τουρκία. Το συγκεκριμένο είδος, μαζί με τα μοιρολόγια, ανήκει στα τραγούδια που ακούγονται από γυναικεία χείλη ακόμη και σε

⁹ Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης (1824-1879) θεωρείται έπικολυρικός ποιητής και πολιτικός από την Λευκάδα, εμπνεόμενος κυρίως από την Έπανάσταση του 1821. Το πιο γνωστό νανούρισμα είναι το “Νάνι - νάνι που περιέχεται στο έργο του “Συλλογή ποιημάτων”. Πηγή: http://users.uoa.gr/~nektar/arts/poetry/aristotelhs_balawriths_poems.htm τελ. προσπέλαση 20/06/2022

¹⁰ Ο Στέλιος Σπεράντζας (1885 ή 1888-1962) ακολούθησε σπουδαία επαγγελματική πορεία στους τομείς της Ιατρικής και Οδοντιατρικής ορθοδοντικής. Παράλληλα ασχολήθηκε με την Παιδαγωγική. Στη λογοτεχνία πρωτοεμφανίστηκε το 1901 με την έκδοση της ποιητικής συλλογής “Ίαδες αύραι”, ενώ είχε νωρίτερα τιμηθεί με το Α΄ βραβείο στον Πανιώνιο ποιητικό διαγωνισμό. Ακολούθησε, τέσσερα χρόνια αργότερα η συλλογή “Συμφωνίες”. Ακολούθησαν ποιητικές συλλογές, λογοτεχνικές και ιατρικές μελέτες, θεατρικά έργα και κυρίως ποιήματα και πεζά για παιδιά. Πηγή: Αρχείο Ελλήνων Λογοτεχνών, Ε.ΚΕ.ΒΙ http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cnode=300&cpage=NODE_τελ. προσπέλαση 20/06/2022

¹¹ Το νανούρισμα του Ρίτσου με τον τίτλο “Πρωινό Άστρο” γράφτηκε το 1955 και περιλαμβάνεται στην ομώνυμη ποιητική του συλλογή. Σχετίζεται με την γέννηση της κόρης του ποιητή, Έρης και αποτελεί ένα ξεχείλισμα πατρικής τρυφερότητας του ποιητή Γιάννη Ρίτσου για τη νεογέννητη κόρη του. Πηγή: <https://www.politeianet.gr/books/9789600403527-ritsos-giannis-kedros-proino-astro-172795> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

¹² “Νανούρισμα” Στίχοι: Νίκος Γκάτσος, Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις, Πρώτη εκτέλεση: Λάκης Παππάς, από το album Ματωμένος γάμος- Παραμύθι χωρίς όνομα. Περιέχεται και στη συλλογή “Από τον Τσιτσάνη στον Χατζιδάκι” Πηγή: <https://www.politeianet.gr/cd/5202846599624--legend-2cd-manolis-mitsias-282092> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

κοινωνίες που παραδοσιακά απέκλειαν τη γυναίκα από μουσικά δρώμενα και εκδηλώσεις (Sakata, 1987, σ.87).

Στο κοινωνικό-πολιτισμικό πλαίσιο της Τουρκίας, περισσότερο σε παλαιότερες εποχές, τα πρώτα χρόνια του γάμου οι νεαρές κοπέλες και γενικά οι γυναίκες δεν είχαν την ευκαιρία να πούνε τις σκέψεις τους ή να δείξουν τα στοιχεία του χαρακτήρα τους στα μεγαλύτερα μέλη της οικογένειάς τους και στα πεθερικά τους. Στις συνθήκες αυτές, το τραγούδι στην κούνια του μωρού φαίνεται να αποτελεί τη μόνη τους διέξοδο. Το περιεχόμενό τους, όπως και στην Ελλάδα, άλλοτε αποτυπώνει θετικά άλλοτε αρνητικά συναισθήματα της μητέρας, άλλοτε μιλά για το νεογέννητο βρέφος, άλλοτε το στολίζει με όνειρα κι ευχές, ενώ συχνά ενσωματώνει μια παραδοσιακή ιστορία, ένα μύθο ή ένα θρύλο ο οποίος μπορεί να είναι ακόμη και θλιβερός ή με δυσάρεστο τέλος¹³. Αξιοσημείωτο είναι, επίσης, το γεγονός πως στην περιοχή διαφέρει χαρακτηριστικά το περιεχόμενο των νανουρισμάτων που απευθύνονται στα αγόρια από αυτά που απευθύνονται στα κορίτσια. Σε κάθε περίπτωση και σύμφωνα με τις αρχές και παραδόσεις του τόπου, με τα λόγια της μητέρα “μαθαίνει” στο παιδί το ρόλο του στην οικογένεια και την κοινωνία σύμφωνα με το φύλο του.

Αντίστοιχα, κατά τη μακράιωνη ιστορία του, που θέτει τις απαρχές του στον 6ο αι. π.Χ., ο λαός της Αρμενίας έχει υφάνει πλούσιο το υφαντό της μουσικής του παράδοσης. Θρησκευτική, λόγια ή λαϊκή υπέστη αναπόφευκτα τις επιρροές ή συνέπειες από σημαντικά ιστορικά γεγονότα: επικράτηση του Χριστιανισμού¹⁴, Γενοκτονία των Αρμενίων¹⁵ κ.ά-διαμορφώνοντας τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της όπως ακούγεται στις μέρες μας. Ως ορεινή χώρα, στην παράδοση της Αρμενίας κυριαρχούν η μουσική και τα τραγούδια της υπαίθρου.

¹³ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το θέμα βλ.: Yilmaz, 2008.

¹⁴ Με την ανακήρυξη του χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας του κράτους, το 301 μ. Χ., απαγορεύτηκε αυστηρά η προχριστιανική μουσική καθώς και η δραστηριότητα των λαϊκών τροβαδούρων. Παρά ωστόσο τις απαγορεύσεις κατόρθωσε να επιβιώσει και να αναπτυχθεί. Πηγή: <https://www.ancg.gr/culture/> τελ προσπέλαση 20/06/2022

¹⁵ Στις 24 Απριλίου 1915, συλλαμβάνονται στην Κωνσταντινούπολη και εκτελούνται εκατοντάδες Αρμένιοι διανοούμενοι: στόχος να παραμείνει ο Αρμενικός λαός χωρίς πνευματική ηγεσία, χωρίς καθοδήγηση. Στις αρμενικές επαρχίες της Ανατολίας, στρατολογούνται, αφοπλίζονται και στη συνέχεια εκτελούνται όλοι οι άρρενες Αρμένιοι ηλικίας 15 – 62 ετών. Ανυπεράσπιστοι άμαχοι, γυναίκες, γέροι και παιδιά, εκδιώκονται βιαίως από τις πατρογονικές τους εστίες και οδηγούνται μαζικά προς τις αφιλόξενες ερήμους της Συρίας. Καθ' οδόν, δέχονται τις επιθέσεις του τακτικού στρατού αλλά και των ατάκτων και των Κούρδων νομάδων. Συμβαίνουν σφαγές, βιασμοί, δολοφονίες, αρπαγές παιδιών, ληστείες. Ελάχιστοι επιβιώνουν. Πηγή: ό.π.

Το αρμενικό νανούρισμα είναι ένα από τα παλαιότερα και πλουσιότερα είδη της αρμενικής μουσικής.

Η ιστορική αναδρομή στη νανουριστική παράδοση της Αρμενίας θεωρεί σημαντικό σταθμό το έργο σπουδαίων εθνογράφων και εθνομουσικολόγων του 19ου αι, οι οποίοι συγκέντρωσαν, κατέγραψαν και αντέγραψαν παραδοσιακά τραγούδια ύπνου. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει η μορφή του ιερέα Komitas Vardapet¹⁶, ο οποίος έθεσε τα θεμέλια της αρμενικής μουσικής και της μουσικολογίας. Μεταξύ άλλων σπουδαίων εγχειρημάτων, ο πρωτοπόρος κληρικός συνέλεξε τις πλούσια διακοσμημένες νανουριστικές μελωδίες της περιοχής του Unk και του Vagharshapat, το σύγχρονο Etchmiadzin και διαμόρφωσε δύο νανουριστικές παραλλαγές ενός ποιήματος του Raphael Patkanian που αγαπήθηκε στην περιοχή. Αργότερα ο Parsegh Ganatchian, μαθητής του Komitas Vardapet, συνέθεσε ένα νέο νανούρισμα του οποίου οι στίχοι βασίζονται στο ίδιο ποίημα και αποτελεί ένα από τα πιο αγαπημένα και πολυτραγουδισμένα νανουρίσματα μεταξύ των Αρμενίων.

Στη νεότερη εθνολογική έρευνα, και αρκετά χρόνια πια από το τραγικό γεγονός της Γενοκτονίας, η Melissa Bilal¹⁷ μελετά νανουρίσματα με στόχο την αποκάλυψη των βιωμένων εμπειριών της Γενοκτονίας από την οπτική των γυναικών στην Κωνσταντινούπολη (Bilal 2018). Μέσα από αυτά ξεδιπλώνεται συχνά το τραύμα της μνήμης των φοβερών γεγονότων και της βίαιης εκτόπισης των πληθυσμών, μεταφέρεται ως βίωμα και συναίσθημα που εμπιστεύεται η μητέρα στο παιδί (κυρίως στα κορίτσια), χωρίς ωστόσο να εμβαθύνει ή να μεταφέρει περισσότερες πληροφορίες, ειδικά για την έμφυλη βία. Παράλληλα,

¹⁶ Ο Komitas (1869-1935), γεννημένος ως Soghomon Soghomonian στην Κιουτάχεια, ίδρυσε την αρμενική κλασική μουσική και φανέρωσε τις μεγάλες δυνατότητες μελωδικής, αρμονικής και πολυφωνικής εξέλιξης, κρυμμένες στην λαϊκή παράδοση. Κατέγραψε χιλιάδες τραγούδια και καλλιέργησε τις αρχές της εθνικής έντεχνης μουσικής, αναβαθμίζοντας το λαϊκό τραγούδι στο επίπεδο του κλασικού. Ακαταπόνητος μελετητής, ίδρυσε χορωδίες, έδωσε διαλέξεις στην Ευρώπη, διασκεύασε την αρμενική θεία λειτουργία αριστοτεχνικά. Υπήρξε λαμπρός ερμηνευτής. Ο Komitas έβαλε τα θεμέλια της αρμενικής μουσικής και της μουσικολογίας. Πέθανε στο Παρίσι, μετά από 20 χρόνια ταλαιπωριών και πνευματικής στερρότητας που του προκάλεσε η δοκιμασία της Γενοκτονίας. Πηγή: <https://www.ancg.gr/culture/> τελ. προσπέλαση 20/6/2022

¹⁷ Η Melissa Bilal είναι Αναπληρώτρια Διευθύντρια του Προγράμματος Αρμενικής Μουσικής και Λέκτορας στο Τμήμα Εθνομουσικολογίας. Η έρευνα της Bilal επικεντρώνεται στην εμπειρία των Αρμενίων σε σχέση με τη μειονότητα και την πολιτική μνήμης της Τουρκίας. ιστορική και εθνογραφική μελέτη των αρμενικών μουσικών πρακτικών. και την ιστορία του φύλου της ύστερης οθωμανικής αρμενικής πνευματικής ζωής. Πηγή: <https://schoolofmusic.ucla.edu/people/melissa-bilal/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

αποκαλύπτονται οι διακρίσεις, οι συγκρούσεις, η βία εις βάρος των Αρμενίων που συνέχισαν να ζουν εντός της Τουρκίας.

Ανάλογα, τα τελευταία χρόνια μεγάλος αριθμός μουσικών έχει ασχοληθεί με τον θησαυρό των αρμενικών παραδοσιακών νανουρισμάτων. Σε διάφορες μουσικές παραλλαγές και διασκευές (λαϊκή, κλασική, ποπ) και σε διαφορετικά περιβάλλοντα (χώροι συναυλιών, μουσειακά εκπαιδευτικά προγράμματα)¹⁸ έχουν ηχογραφηθεί πολλά τέτοια τραγούδια τόσο στην Αρμενία όσο και στη Διασπορά¹⁹. Άλλοτε διατηρούν την μονωδιακή εκτέλεσή τους και άλλοτε προστίθεται και η συνοδεία οργάνου.

Έπειτα, η Αίγυπτος αποτελεί κοιτίδα ενός σπουδαίου πολιτισμού που αναπτύχθηκε στις όχθες του Νείλου από την 6η χιλιετία π.Χ. Φαραώ και μάγοι, θεοί και ναοί, ιερογλυφικά, μούμιες και πυραμίδες έχουν συνδεθεί με την πολιτιστική και πολιτισμική κληρονομιά αυτού του τόπου. Μέρος τους αποτελούν, αναμφίβολα, και τα νανουρίσματα τα οποία φαίνεται να κάνουν την εμφάνισή τους ήδη στις απαρχές της ιστορίας του αιγυπτιακού λαού.

Το Magical Lullaby που χρονολογείται στα μέσα της 2ης χιλιετίας π.Χ. (16ο - 17ο αι.) είναι μια επιγραφή που αποδεικνύει την ύπαρξη νανουρισμάτων στην αρχαία Αίγυπτο ήδη από πολύ νωρίς. Στον αρχαίο αιγυπτιακό λαό τα πάντα είναι μαγεία²⁰. Κατέχει πρωταρχική θέση τόσο στη θρησκεία, στην ιατρική όσο και στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων, γεγονός που αντικατοπτρίζεται και στο συγκεκριμένο ποίημα. Οι στίχοι του μιλούν για την προστασία ενός παιδιού από τα κακά πνεύματα. Μοιάζει με μαγεία ή ξόρκι που, σε αντίθεση με τα άλλα ξόρκια των οποίων η τελετουργία επιτελείται μόνο από μάγο, μπορεί να απαγγελθεί κι από

¹⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Πηγή: Khatchadourian N. Born of a Whisper: Evolution of an Armenian Lullaby in the Time of COVID Ανάκτηση από: <https://folklife.si.edu/magazine/crisis-armenian-lullaby-history-covid> τελ. προσπέλαση 20/6/2022

¹⁹ Πάνω από 1,5 εκατομμύρια Αρμένιοι, δηλαδή το 80% του Αρμενικού πληθυσμού της Δυτικής Αρμενίας, χάθηκε στην πρώτη γενοκτονία του 20ου αιώνα. Ένας μικρός, σχετικά, αριθμός επιζώντων βρήκε καταφύγιο στις γειτονικές χώρες -μεταξύ αυτών και στην Ελλάδα - συγκροτώντας σταδιακά τη μεγάλη Αρμενική Διασπορά. Πηγή: <https://www.ancg.gr/genoktonia-ton-armenion/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

²⁰ Στην αρχαία Αίγυπτο επικρατεί η αντίληψη ότι η μαγεία ήταν η δύναμη που βοήθησε στη δημιουργία του κόσμου, στήριξε τον κόσμο, προστάτησε τους κατοίκους του κόσμου και κράτησε τους ανθρώπους συνδεδεμένους με τους θεούς, τόσο σε αυτή τη ζωή όσο και στη μετά θάνατον ζωή. Στο κέντρο αυτής της θεϊκής και υπερβατικής δύναμης βρισκόταν μια θεότητα γνωστή ως Heka Πηγή: <https://www.worldhistoryedu.com/heka-egyptian-god-origins-family-depictions-powers-role/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

έναν κοινό άνθρωπο, την μητέρα ή την τροφό που φροντίζει το μωρό. Ο ήχος και ο ρυθμός που φέρει πρέπει να είναι κατάλληλοι ώστε να διώξουν τα κακά πνεύματα, τα οποία πιστεύεται ότι είναι υπεύθυνα για την ανησυχία του μωρού²¹. Σε αντίθεση, βέβαια, με την αρχαία αυτή “νανουριστική” πραγματικότητα, τα σύγχρονα νανουρίσματα δρουν περισσότερο απελευθερωτικά από θεοποιήσεις και δαιμονοποιήσεις.

Τέλος, η μουσική παράδοση του Ιράν διαγράφει ιστορία χιλιάδων ετών καθώς, σύμφωνα με αρχαιολογικά ευρήματα, ανάγεται στη νεολιθική εποχή²². Η πολιτισμική του ταυτότητα και κατ’ επέκταση και η μουσική του φυσιγνωμία διαμορφώνονται από δύο κύριες πηγές, την αρχαία Περσία και το Ισλάμ. Η ιστορική εξέλιξη²³ του τόπου σε συνδυασμό με τη θρησκευτική αντίληψη και τις διάφορες εθνικές ομάδες που περιλαμβάνονται στη σύγχρονη Περσία συντέλεσαν στη δημιουργία ενός σύνθετου και πολύπλοκου μωσαϊκού που αποτελεί τη μουσική παράδοση της χώρας.

Οι δρόμοι και οι τρόποι που γεννήθηκαν και καλλιεργήθηκαν στους κόλπους της περσικής καλλιτεχνικής δημιουργίας διαδόθηκαν και απαντώνται σε διάφορες περιοχές της Μεσογείου επηρεάζοντας σημαντικά τους ήχους και τα ακούσματα του κάθε τόπου. Από την άλλη, αξίζει να σημειωθεί πως, ιστορικές εξελίξεις στο θρησκευτικό και πολιτικό σκηνικό της χώρας κατέστησαν τη μουσική έκφραση αποκλειστικό δικαίωμα των ανδρών, περιορίζοντας ή και αποκλείοντας τη γυναικεία παρουσία από μουσικά δρώμενα²⁴.

²¹ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το θέμα βλ.: Mark, 2016.

²² Η ιστορία του Ιράν είναι μία από τις παλαιότερες στον κόσμο και χρονολογείται περίπου από το 9000 π.χ σύμφωνα με στοιχεία και ενδείξεις που αποδεικνύουν την παρουσία ανθρώπινης ζωής και των πρώτων ανθρωπίνων πολιτισμών σε διάφορα μέρη του Ιρανικού οροπεδίου. Πηγή: <https://iranculture.gr/genikes-plirofories/istoria/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

²³ Η Ιρανική επανάσταση ή αλλιώς γνωστή ως Ισλαμική επανάσταση, ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 1978, με τις πρώτες μεγάλες διαδηλώσεις ενάντια στην εξουσία του σάχη. Την 1η Απριλίου του 1979, το Ιράν έγινε και επίσημα ισλαμική δημοκρατία με τη διεξαγωγή εθνικού δημοψηφίσματος. Με το νέο σύνταγμα της ισλαμικής δημοκρατίας του Ιράν ολοκληρώθηκε το πέρασμα από τη συνταγματική μοναρχία σε ένα θεοκρατικό καθεστώς με απόλυτο ηγέτη τον αγιατολάχ Χομεϊνί. Πηγή: ό.π.

²⁴ Μετά την Ιρανική επανάσταση, το 1979, κατά την οποία επιβλήθηκε στη χώρα ένα αυστηρό θεοκρατικό καθεστώς, οι γυναίκες τραγουδίστριες επιτρέπεται να τραγουδούν μόνο σε αποκλειστικά γυναικείο ακροατήριο. Όταν το κοινό είναι μικτό ή αποκλειστικά αντρικό, τότε μπορούν να τραγουδούν ως μέλη χορωδίας αλλά ποτέ ατομικά. Μπορούν ωστόσο να παίζουν μουσικά όργανα. Πηγή: <https://www.makthes.gr/persepolis-logioi-kai-paradosiakoi-icho-i-aro-to-iran-36139> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Τα νανουρίσματα, όμως, τραγουδιούνται από γυναικεία χείλη, από τη μητέρα στο μωρό της στο δικό τους ιδιωτικό χώρο. Συνιστούν αναπόσπαστο κομμάτι της καλλιτεχνικής παράδοσης του τόπου, αν και μελέτες και αναφορές στο προκείμενο είδος είναι ελάχιστες. Η Ιρανή καλλιτέχνη Sima Bina είναι η μουσικός, ερμηνεύτρια και ερευνήτρια που ασχολήθηκε, συγκέντρωσε και κατέγραψε ιρανικά τραγούδια ύπνου. Σύμφωνα με τοποθετήσεις της, δεν υπάρχουν δημοσιεύματα ή καταγραφές σε βιβλία σχετικά με τα νανουρίσματα. Παράλληλα, ούτε και σε σύγχρονες πηγές πληροφόρησης, όπως το διαδίκτυο, κατάφερε να ανακαλύψει ιστορικά ίχνη για το σημαντικό αυτό είδος μουσικής (Bina, 2009, σ.9). Ο Finkelstein αναφέρει το νανούρισμα ως μία από τις μουσικές φόρμες της προϊστορικής εποχής²⁵. Με την πάροδο του χρόνου, σε αντίθεση με άλλα είδη που εμπλουτίστηκαν με τη συνοδεία παραδοσιακών και νεότερων οργάνων, τα μελωδήματα του ύπνου διατήρησαν την αρχική τους λιτότητα και απλότητα της μονωδιακής εκτέλεσης.

Όπως και στις περισσότερες χώρες του κόσμου, έτσι και στο Ιράν, το προφίλ των νανουριστικών μελωδιών σκιαγραφείται με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Η μελωδική τους γραμμή είναι απλή, με λίγους φθόγγους και χρησιμοποιεί διάφορους δρόμους της περσικής μουσικής, αν και στην πλειοψηφία τους φαίνεται να στηρίζονται στους δύο μουσικούς δρόμους του Shur και Dashti²⁶ (Bina, 2009, σ.11).

Η μεγάλη έκταση της χώρας και οι διάφορες διάλεκτοι που αναπτύχθηκαν στις πολλές της περιφέρειες εξηγούν την ποικιλομορφία των διαλέκτων που απαντώνται στα νανουρίσματα της χώρας. Σε κάθε αγροτική περιοχή γεννήθηκαν ξεχωριστά τραγούδια ύπνου τα οποία υιοθετούν τους ιδιαίτερους ήχους της διαλέκτου περιοχής και αντικατοπτρίζουν τη μελαγχολία και τη νοσταλγία που προκαλεί το φυσικό περιβάλλον, με τις αχανείς ερήμους που απλώνονται στην καρδιά της χώρας, τα πανύψηλα βουνά και τις βαθιές κοιλάδες (Bina, 2009, σ.102).

²⁵ Η Sima Bina στο έργο της *Iranian Lullabies* παραθέτει τα λόγια του Finkelstein: Υπάρχουν διάφορα τραγούδια και χοροί στην πρωτόγονη ζωή, το καθένα από τα οποία έχει τη δική του χρήση- για το κυνήγι, τη μάχη, τη σπορά, τη συγκομιδή, την κωπηλασία, τον έρωτα ή το νανούρισμα (Finkelstein, 1979, σ.17)

²⁶ Η Sima Bina στο έργο της *Iranian Lullabies* αναφέρει ότι πολλές φορές οι γιαγιάδες που συναντούσε στις διάφορες αγροτικές περιοχές του Ιράν, όταν δε θυμόταν πώς πήγαινε ένα νανούρισμα, μουρμούριζαν τα λόγια στο δρόμο Sur, διατηρώντας το ύψος και το άκουσμα του συγκεκριμένου δρόμου. (Bina, 2009, σ.12)

Συνοψίζοντας, τα νανουρίσματα αποτελούν πλούσιο δέντρο του κήπου της μουσικής παράδοσης του κάθε λαού. Έχουν βαθιές τις ρίζες στο χρόνο. Ως απρόσωπες και προσωπικές μουσικές και ποιητικές δημιουργίες, πέρασαν από στόμα σε στόμα ως έκφραση της λαϊκής σκέψης και ταυτότητας κάθε πολιτισμού αναδεικνύοντας πολιτισμικά στοιχεία των λαών, έθιμα και παραδόσεις της ιστορικής και θρησκευτικής κληρονομιάς κάθε τόπου.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Μεθοδολογικά εργαλεία - Μουσική Ανάλυση

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της εν λόγω εργασίας, έχει μουσικολογική στόχευση και είναι εμπλουτισμένη με βιβλιογραφικά στοιχεία από το χώρο της εθνογραφίας και της λαογραφίας. Το περιορισμένο θεωρητικό υπόβαθρο μου επάνω στη σύγχρονη εθνογραφική μέθοδο δεν μου επέτρεψε να εμβαθύνω περισσότερο, ωστόσο θεωρώ ότι έχω δώσει μία επαρκή εισαγωγική εικόνα της ιστορικής και πολιτισμικής διαδρομής του νανουρίσματος και, κυρίως, μία ολοκληρωμένη πρόταση για την οργανική – επιτελεστική επεξεργασία του υλικού.

Αρχικά, δημιουργήθηκε μία σειρά από 6 επιλεγμένα νανουρίσματα, προερχόμενα από διάφορες χώρες της Ανατολής: Ελλάδα, Τουρκία, Αρμενία, Αίγυπτο, Ιράν. Τα συγκεκριμένα τραγούδια θεωρήθηκαν κατάλληλα και επιλέχτηκαν λόγω της μουσικοποιητικής τους φόρμας ώστε μετά από επεξεργασία, να προσφέρουν ένα όμορφο μουσικό αποτέλεσμα σαν ενόργανη μουσική πλέον, μαζί με τη φωνή.

Έγινε πιστή καταγραφή των κομματιών, σύμφωνα με τις ηχογραφήσεις αναφοράς, σε ευρωπαϊκή σημειογραφία. Ακολούθησε ανάλυση ως προς τη βασική ρυθμική μετρική, την τροπικότητα και την ποιητική τους.

Να σημειωθεί ότι στις καταγραφές που ακολουθούν έχει επιλεγεί για όλα τα νανουρίσματα ως βάση το ρε. Η επιλογή αυτή εξυπηρετεί περισσότερο, αφού καθιστά, αφενός, την αντιπαραβολή των μουσικών κομματιών ευκολότερη και αφετέρου, παρέχει ένα κοινό τονικό περιβάλλον ώστε να στηθεί ένα ενιαίο συναυλιακό πρόγραμμα.

Τέλος, έγινε επεξεργασία του συγκεκριμένου υλικού: ενορχήστρωση, εναρμόνιση, διάνθηση των μελωδιών και μαζί με κάποιες νέες συνθέσεις βασισμένες στα συγκεκριμένα νανουρίσματα και ορμώμενες από αυτά, δημιουργήθηκε το συναυλιακό έργο «ταξίδι στ' όνειρο» που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο της μεταπτυχιακής μου συναυλίας

Το «ταξίδι στ' όνειρο» γράφτηκε για το εξής σύνολο: βιολί, ούτι, κανονάκι, σαξόφωνο άλτο, και γυναικεία φωνή. Στα μέτρα 117 εως 231 χρησιμοποιείται βιολί με κούρδισμα από χαμηλά προς ψηλά: ρε – ρε – σολ – ρε, το οποίο μιμείται την ιρανική λύρα.

Το μελωδικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε έχει αντληθεί από τα τετράχορδα που χρησιμοποιούνται σε κάθε νανούρισμα ξεχωριστά. Η παρτιτούρα είναι γραμμένη ώστε να φαίνεται ο σκελετός της μελωδίας, έτσι παραλείπονται στολίδια και ποικίλματα.

Η σύνθεση έχει διάρκεια 25 λεπτά. Μέσα σε αυτό το χρόνο αποσκοπεί χρησιμοποιώντας σαν όχημα τις ρυθμικές και τροπικές εναλλαγές, στο να ταξιδέψει τον ακροατή σε ένα ονειρικό τοπίο, περνώντας τον από τα διάφορα στάδια της προσπάθειας της μάνας να κοιμίσει το παιδί της μέσω του νανουρίσματος: στην αρχή γίνεται η προσπάθεια να ηρεμίσει το παιδί, κι εκείνο βυθίζεται σε έναν γλυκό πρώτο ελαφρύ ύπνο. Έπειτα έρχεται ένα κακό όνειρο, μία ανησυχία και αναστάτωση. Η μάνα πάλι τραγουδά στο παιδί, του προσφέρει τη σταθερότητα που έχει ανάγκη, το καθησυχάζει και εν τέλει το κοιμίζει βαθιά...

Τα νανουρίσματα που επιλέχτηκαν για τη συγκεκριμένη εργασία είναι τα εξής:

1. *Ύπνε που παίρνεις τα παιδιά* – Μεσολογγίτικο νανούρισμα
2. *Έλα Έλα* – Ηπειρώτικο νανούρισμα
3. *Dandini dandini* – Τουρκικό νανούρισμα
4. *Koon yegir balas* – Αρμενικό νανούρισμα
5. *Nami nami* – Αιγυπτιακό νανούρισμα
6. *Qashqaie Lullaby* – Ιρανικό νανούρισμα

Οι πηγές από τις οποίες αντλήθηκε το υλικό είναι οι παρακάτω:

1. *Ύπνε που παίρνεις τα παιδιά*

Η ηχογράφηση αναφοράς έγινε από την Ερευνήτρια Δρ. Ελένη Καρανικόλα - Τσουβέλα, λαογράφο – παιδαγωγό, στο Μεσολόγγι στις 12/11/2021 και τραγουδά η Αλεξάνδρα Τσάμη- Μούσα.

2. Έλα Έλα

Η ηχογράφηση αναφοράς έγινε από τον ερευνητή Γεώργιο Κομζιά, λαογράφο-συγγραφέα, στην Περάνθη Άρτας στις 19/11/2015 και τραγουδά η Κωνσταντίνα Τράμπα.

3. *Dandini dandini*

Η ηχογράφηση αναφοράς είναι από το cd: Mircan Kaya, *Bizim Ninniler* © 2005, κομμάτι 12.

4. *Koon yegir balas*

Η ηχογράφηση αναφοράς είναι από το cd: Hasmik Harutyunyan with the Shoghaken Ensemble, *Armenian Lullabies* © 2005 Traditional Crossroads.

5. *Nami nami*

Η ηχογράφηση αναφοράς είναι από το cd: Azam Ali, *From Night to the Edge of Day*, WORLDWIDE 2011²⁷.

6. *Qashqai Lullaby*

Η ηχογράφηση αναφοράς είναι από το βιβλίο – cd: Sima Bina, *Iranian Lullabies*, έκδοση 2009, cd 1, κομμάτι 2.

Για κάθε ένα από τα παραδείγματα, παρατίθεται η παρτιτούρα και ακολουθεί ένας σύντομος σχολιασμός – ανάλυση, είτε πάνω σε ιστορικά ή άλλα στοιχεία, είτε πάνω σε ιστορικά ή άλλα στοιχεία, είτε πάνω στη βασική ρυθμική μετρική του υπόσταση και την τροπικότητα του.

²⁷ Πρόκειται για Αιγυπτιακό νανούρισμα που συνέθεσε ο Marcel Khalife και περιλαμβάνεται στο δίσκο *At The Border (Al Hudoud)* · Marcel Khalife, © 1980 Nagam Records

Μεσολογίτικο νανούρισμα
 Ύμνε που παίρνεις τα παιδιά

♩. = 60

1. Ύ - πνε που παί - ρνεις τα παι - διά έ - λα πά - ρε
 2. Κοι - μή - σου φω - ως μου κιο Χρι - στό - ος σου πα - ρα - στέ -
 3. Την κού - νια σου - ου την έ - στρω - σα - α με μα - λα - κό -
 4. Κοι - μή - σου και - αι πα - ρή - γγει - λα - α στην πό - λη τα -

και τού - ου - το μι - κρό μι - κρό σου το 'δω - σα με -
 ε - κει πλά - α - ι - ι κοι - μή - σου κη - η μα - νού - λα σου - ου την
 ο σε - ντό - ο - νι - ι που το - πλυ - να - αν και το 'κα - να - αν νε -
 α προ - κιά - α σου - ου στη Βε - νε - τιά - α τα ρού - χα σου - ου και

γά - λο φέ - ρε μου - ου το - ο ω - ω ω - ω ω - ω ω - ω - ω
 κού - νια σου - ου κου - νά - α - ει - ει
 ράι δεξ σα - αν το χιό - ο - νι - ι
 τα χρυ - σά - α - φι - κά - α σου - ου

ω - ω ω - ω ω - ω ω - ω Νά - νι νά - νι νά - νι νά - νι - ι τ'ά - γγε -

λού - δι μου να κά - νει - ει ω - ω ω - ω ω - ω ω - ω

Το συγκεκριμένο νανούρισμα ηχογραφήθηκε από την ανωτέρω ερευνήτρια με τρεις διαφορετικές εκδοχές στο στίχο, αλλά πάντα την ίδια μελωδία. Η ηχογράφηση είναι σε τονικότητα Μι.

Το νανούρισμα έχει ρυθμική αγωγή 3/4, ο στίχος είναι σε μέτρο ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο.

Η μελωδία χρησιμοποιεί χρωματικό πεντάχορδο από τη βάση, και κάνει στάσεις στην Ιη και στην ΙVη βαθμίδα. Συνολικά χρησιμοποιούνται 5 φθόγγοι:

Η πορεία της μελωδικής γραμμής είναι κατιούσα.

Όσον αφορά στη δομή, έχουμε 4 όμοιες στροφές όπου αλλάζει μόνο ο στίχος, και στο τέλος ένα επίμετρο. Κάθε στροφή έχει 36 μέτρα.

Μέτρα 1 - 25:

Έχουμε μία δωδεκάμετρη φράση **A** που επαναλαμβάνεται 2 φορές (μέτρα 1-12 και 13-25).

Μέτρα 26 - 36:

Στο τέλος κάθε στροφής έχουμε μια φράση **B** με το χαρακτηριστικό **διάστημα ημιτονίου**, χωρίς στίχο αλλά με το φωνήεν «ωω». Η φράση αυτή καταλήγει σε ένα **διάστημα 4^{ης} καθαρό**.

Βλέπουμε ότι η φράση επαναλαμβάνεται δύο φορές, αλλά όχι εντελώς συμμετρικά. Τη δεύτερη φορά λείπει το τελευταίο μέτρο. Έχουμε λοιπόν μία 6μετρη και μία 5μετρη φράση. (μέτρα 26-31 και 32-36).

Μέτρα 37 εως 51:

Επίμετρο. Μία επιπλέον καινούρια 5μετρη φράση Γ, που επαναλαμβάνεται σχεδόν πανομοιότυπη 3 φορές, με νέο στίχο.

Συνολικά η δομή έχει ως εξής:

A-A-B-B

A-A-B-B

A-A-B-B

Γ-Γ-Γ

Παρακάτω βλέπουμε το σχεδιάγραμμα μετρικής φρασεολογίας (Πασόπουλος, 2021, σ.21) για μία στροφή και το επίμετρο. Παρουσιάζει ενδιαφέρον το ότι αρκετές φράσεις του κομματιού περιλαμβάνουν μόνο αριθμό μέτρων.

51																			
36												15							
12				13				11				10				5			
6		6		6		7		6		5		5		5		3		2	
4	2	4	2	4	2	4	3	3	3	3	2	2	3	2	3				

Πρώτη εκδοχή στίχων:

Ύπνε που παίρνεις τα παιδιά

έλα πάρε και τούτο

μικρό μικρό σου το 'δωσα

μεγάλο φέρε μου το

ώω ωω ωω ω

Κοιμήσου φως μου κι ο Χριστός

σου παραστέκει πλάι

κοιμήσου κι η μανούλα σου

την κούνια σου κουνάει

Την κούνια σου την έστρωσα
με μαλακό σεντόνι
που το 'πλυναν και το 'καναν
νεράιδες σαν το χιόνι
ωω ωω ωω ω

Κοιμήσου και παράγγειλα
στην Πόλη τα προικιά σου
στη Βενετιά τα ρούχα σου
και τα χρυσαφικά σου

Νάνι νάνι νάνι νάνι
τ' αγγελούδι μου να κάνει
ωω ωω ωω ω

Περιεχόμενο στίχων:

Στην πρώτη στροφή, η μάνα προσκαλεί τον Ύπνο προσωποποιημένο, ώστε να έρθει, και όπως παίρνει όλα τα άλλα παιδιά, έτσι να πάρει και το δικό της. Τον παρακαλεί όμως, να το φέρει πίσω, και πιο μεγάλο από ότι θα το πάρει.

Φαίνεται πως οι μητέρες γνώριζαν από παλιά τα οφέλη και την ευεργετική επίδραση του ύπνου, στην ανάπτυξη των παιδιών. Επίσης, διαφαίνεται ο φόβος του θανάτου, όπου υπάρχει ένας παραλληλισμός του Ύπνου με τον Θάνατο (Αναγνωστοπούλου, 1991, σ.100-101), γι' αυτό και η μητέρα παρακαλεί τον Ύπνο να το φέρει πάλι πίσω το παιδί της.

Στη δεύτερη στροφή καθησυχάζει το παιδί της, να κοιμηθεί ήσυχα γιατί ο Χριστός είναι στο πλάι του, όπως και η ίδια. Έχουμε λοιπόν αναφορά στα Θεία. Στην τρίτη στροφή, έχουμε το στοιχείο της παραμυθίας όπου νεράιδες πλένουν το σεντόνι του παιδιού. Στην τέταρτη στροφή, η μητέρα ονειρεύεται ένα πλούσιο μέλλον για το παιδί της, με μεγάλη προίκα και

χρυσ αφικά. Βλέπουμε εδώ την ευχή της μητέρας για την μακροημέρευση του παιδιού της. Στο επίμετρο, η μητέρα επαινεί το παιδί της χαρακτηρίζοντας το αγγελούδι.

Δεύτερη εκδοχή στίχων:

Νάνι νάνι νάνι νάνι
το παιδάκι μου θα κάνει
νανι νάνι το μωρό μου
νάνι νάνι το μικρό μου
ώω ωω ωω ωω

Έλα ύπνε πάρε μου το
και γλυκά 'ποκοίμισε το
μικρό μικρό σου το δωσα
μεγάλο φέρε μου το
Ωω ωω ωω ωω

Κοιμήσου και παρήγγειλα
στην Πόλη τα προικιά σου
στα Γιάννενα τα ρούχα σου
και τα χρυσ αφικά σου

Εδώ βλέπουμε τη διαφορά στον τόπο: παρήγγειλε στα Γιάννενα κι όχι στη Βενετιά τα ρούχα.

Τρίτη εκδοχή στίχων:

Νάνι νάνι νάνι νάνι
ύπνον ήσυχο να κάνει
να κοιμάται να μερώνει
να ξυπνά να μεγαλώνει
Ωω ωω ωω ω
Ωω ωω ωω ω

Νάνι του νανάκια του
ύπνος στα ματάκια του
Ωω ωω ωω ω
Ωω ωω ωω ω

Μην πατάτε, μη βροντάτε
το παιδάκι μου κοιμάται
νάνι του νανάκια του
και καλά βραδάκια του
Ωω ωω ωω ω

Εδώ, στις δύο πρώτες strofές, προσκαλεί το παιδί να κοιμηθεί και να ρθει ο ύπνος στα ματάκια του, ενώ στην τρίτη stroφή κάνει παρατήρηση στους υπόλοιπους ανθρώπους που ζουν μέσα στο σπίτι, ώστε να κάνουν ησυχία για να μην ξυπνήσει το παιδί.

Και στις τρεις εκδοχές των στίχων, χρησιμοποιείται **κατ' επανάληψη η λέξη νάνι νάνι**, αλλά και **το επιφώνημα «ωωω»** που λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος ανάμεσα στις strofές. Βλέπουμε το στοιχείο της επανάληψης, «νάνι, νάνι, νάνι, νάνι» που εντυπώνει στη συνείδηση του παιδιού τη συγκεκριμένη έννοια, και την ξεχωρίζει από τον υπόλοιπο στίχο (Μπαδιετάκη, 2007, σ.20). Αυτή η πρακτική, βοηθάει το παιδί να αποκοιμηθεί αλλά και τη μητέρα να σκεφτεί τι θα τραγουδήσει παρακάτω.

Ηπειρώτικο νανούρισμα

Έλα έλα

1. Έ λε έ λα α-α-υ-υ-υ - υ υ-υ-υ-υ-υ-υ-υ-υ υ-υ υ-υ-υ-ύ-πνε-

5
εμ έ-λα - α-α-α 2. Έ-λα έ-λα - α α-α-α-α-α α α-α-α-α-α-α-α-

9
α-α-α α-α-α-α α - απ' την πό-λη-η-η-η 3. Το παι-δί μου-ου ου-ου να-α-α - α

13
α-α-α-α-α-α-α α - α-α-α α-α-α-α-να - α υ-πνώ-σει-ει-ει α-α-α-α-α-α-α

17
α 4. Νά-νι νά-νι - ι ι - ι να - α - α - α - α-α-α-α-α-α-α -

21
α-α-ά - α-νι νά-νι-ι-ι-ι-ι 5. Το μω-ρό μου ου-ου-για-α-α-α

25
α-α-α-α-α-α-α-α - α-α α-α-α-α-α να κά-νει-ει α-α-α-α-α-α-α α

30
6. Νά-νι νά-νι-ι ι - ι να-α-α-α α-α-α-α-α-α-α-α α-α-α-α νά-νι νά-νι-ι-ι-

34
ι 7. Έ-λα έ-λα - α α - α-υ-υ-υ υ υ-υ-υ-υ-υ-υ-υ-υ

38
υ-υ-ύ - υ-υ-πνεμ έ-λα α - α 8. Το μω-ρό μου - ου ου - να-α-α-α

κάτω από την τονική, και δείχνει την IIIη βαθμίδα, καταλήγοντας σε αυτήν με ένα διάστημα 5^{ης}. Εδώ δεν υπάρχει στίχος, αλλά το φωνήεν «ααα».

Στίχοι:

Έλα έλα, ύπνε μ' έλα
έλα έλα, απ' την πόλη
το παιδί μου να υπνώσεις, ααα
νάني νάνι
το μωρό μου για να κάνει, ααα
νάني νάνι
έλα έλα, ύπνε μ' έλα
το μωρό μου να υπνώσεις, ααα
νάني νάνι

Η μητέρα επικαλείται τον Ύπνο προσωποποιημένο να έρθει από την πόλη και να κοιμίσει, να «υπνώσει» το μωρό της. Στο συγκεκριμένο νανούρισμα, ο στίχος έχει λίγες συλλαβές και απλώνεται πολύ (με μεγάλη διάρθρωση) μέσα στη μελωδία. Ένα φωνήεν μπορεί να κρατάει για τόση ώρα, ώστε χάνεται το νόημα του στίχου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, στην 9^η στροφή, όπου δύο λέξεις, «νάني, νάνι» προφέρονται μακρόσυρτα σε 5 μέτρα. Αυτή η πρακτική, σε συνδυασμό με τις μεγάλες ανάσες και παύσεις που γίνονται, δημιουργούν ένα τοπίο ονειρικό και ιδανικό για να κοιμηθεί ένα μωρό.

Τουρκικό νανούρισμα
Dandini dandini

♩ = 85
A
I

1. Dan - di - ni Dan - di - ni da - na - li be - bek Mi - ni mi - ni e - e - lle - ri
2. Dan - di - ni Dan - di - ni da - a - sta - a - na Da - na - la - ar gi - ir - mi - is
3. Dan - di - ni Dan - di - ni da - a - na - a - dan Bir - a - a - y do - og - mu - us

4

ki - na - li be - bek A - nne - si ba - a - ba - si cok se - e ver
bo - o - sta - a - na Kov bo - o - sta - an - ci - i da - na - a - yi
A - a - na - a - dan Kaci - i - in - ma - a - ma - is Ya - ra - a - dan

7

U - yur bu - u - yu - ur na - a - zli be - bek e - e e - e e - e e - e
Ye - me - e si - in la - a - ha - a - na - a - yi
Me - vla - am ko - or - su - un Na - a - za - ar - dan

12

e - e e m - m m - m m - m m sh sh sh sh

Η ηχογράφιση είναι σε τονικότητα ρε, όπως και η καταγραφή. Το κομμάτι έχει ρυθμική αγωγή 4/4. Η μελωδία χρησιμοποιεί χρωματικό πεντάχορδο με βάση τον φθόγγο ρε, συν τον προσλαμβανόμενο τόνο κάτω από τη βάση. Συνολικά χρησιμοποιούνται 6 φθόγγοι:

Η πορεία της μελωδικής γραμμής τα 2 πρώτα μέτρα ανιούσα, ενώ τα επόμενα 6 μέτρα σταδιακά κατιούσα. Η μελωδία κάνει στάσεις στην IVη, IIη και Iη βαθμίδα.

Όσον αφορά τη δομή, έχουμε 3 όμοιες στροφές, με διαφορετικό στίχο. Η βασική μελωδία αποτελείται από 8 μέτρα.

Μέτρα 1-4: φράση Α -ερώτηση

Μέτρα 5-8: φράση Β -απάντηση

Μετά την τρίτη στροφή, στα μέτρα: 9-10, εμφανίζεται μία δίμετρη φράση η οποία επαναλαμβάνεται 4 φορές.

Έχουμε ένα μοτίβο ογδού με τέταρτο παρεσιγμένο το οποίο επαναλαμβάνεται τρεις φορές. Βλέπουμε το χαρακτηριστικό **διάστημα δευτέρας μικρό**, που δημιουργείται μεταξύ τονικής και επιτονικής, όπου κάποιες φορές η απόσταση γίνεται μικρότερη του ημιτονίου, πλησιάζοντας την ταυτοφωνία. Το δίμετρο μοτίβο καταλήγει σε ένα **διάστημα πέμπτης**.

Σχεδιάγραμμα μετρικής φρασεολογίας:

16							
8				8			
4		4		4		4	
2	2	2	2	2	2	2	2

Παρατηρούμε πως υπάρχει απόλυτη συμμετρία στη μετρική φρασεολογία του κομματιού, μπορούμε να υποθέσουμε όμως πως μια μητέρα που θα το τραγουδούσε στο παιδί της θα προσέθετε αυτοσχεδιαστικά και κατά βούληση κι άλλες επαναλήψεις του μοτίβου των μέτρων 9-10.

Τουρκικοί στίχοι:

Dandini dandini danalı bebek

Mini mini elleri kınalı bebek

Annesi babası çok sever

Uyur, büyür.nazlı bebek

Dandini dandini dastana

Danalar girmiş bostana

Kon bostancı danayı

Yemesin lahanayı

Dandini dandini danadan

Bir ay doğmuş Anadan

Kaçınmamış Yaradan

Mevlam korusun Nazardan

Ελληνική μετάφραση:

Κοιμήσου κοιμήσου μικρό μοσχαράκι

μικρό μικρό μωρό με χέρια με χένα

της μαμάς του μπαμπά πολυαγαπητό
κοιμάσαι ξυπνάς κακομαθημένο μωρό

Κοιμήσου κοιμήσου αγαπητό
τα μοσχάρια μπήκαν στον κήπο
"κουβαδιασέ" τα κηπουρέ
να μη φάνε τα λάχανα

Κοιμήσου κοιμήσου μικρό μοσχάριακι
ένα φεγγάρι γεννήθηκε από τη μάνα
δεν έχει αποφύγει τις πληγές
θεέ μου προστάτεψε το από το Μάτι

Περιεχόμενο στίχων:

Η μητέρα παροτρύνει το μωρό να κοιμηθεί. Το αποκαλεί χαϊδευτικά «μικρό μοσχάριακι». Αναφέρονται και οι δύο γονείς, μαμά και μπαμπάς, που αγαπάνε πολύ το μωρό τους. Επίσης, η μητέρα περιγράφει το μωρό με τα χέρια και τα μπράτσα του στολισμένα με χένα. Τα παλιά χρόνια, συνήθιζαν στην Τουρκία να βάζουν χένα στα χέρια του παιδιού σαν ευλογία^{28,29}.

Στη δεύτερη στροφή περιγράφεται μια σκηνή από την αγροτική ζωή, όπου τα μοσχάρια μπήκαν στον κήπο, και αναφέρεται ο κηπουρός, ώστε να τα προσέξει για να μη φάνε τα λάχανα. Πιθανόν να έχουμε μεταφορά, όπου τα μοσχάρια να είναι στην πραγματικότητα τα παιδάκια που κάνουν αταξίες.

Στην τρίτη στροφή, η μητέρα παροτρύνει ξανά για ύπνο, και έπειτα αναφέρεται το παιδί σαν «φεγγάρι» και γίνεται επίκληση στον θεό να το προστατεύει από το κακό.

²⁸ Πηγή: <https://www.kindersite.org/Lullabies/LullabiesTK.htm> τελ. προσπέλαση 29/6/2022.

²⁹ Αυτή η πρακτική είναι επίσης και τούρκικη νυφιάτικη παράδοση, όπου η νύφη την παραμονή του γάμου βάζει τα χέρια της με χένα (Soylu, 2011)

Αρμενικό νανούρισμα

Κοον yegir balas

$\text{♩} = 95$
A

Koon ye - ghir ba - a - las a - cherd khoop a - ra

5 B

Na - khshoon a - che - e - roo - ood koon togh ka ve - ra - a

9 B'

Nakh - shoon a - che - e - roo - ood koon togh ka ve - ra - a

13 Γ

O - ror im ba - la - as O - ror oo na - a - ni - i

17 B

Im a - noo - shi - i - ki - is koo - na ke - ta - ni - i

21 B'

Im - a - noo - shi - i - ki - is koo - na ke - ta - ni

Παρατηρούμε συμμετρία στην μετρική φρασεολογία του κομματιού. Πέρα από τον στίχο δεν χρησιμοποιούνται επιπλέον φωνήεντα, σύμφωνα ή άλλες παρηγήσεις. Θα λέγαμε ότι το συγκεκριμένο νανούρισμα ακολουθεί μια σαφή και συμμετρική δομή που παραπέμπει σε τραγούδι, και όχι στην αυτοσχεδιαστική φόρμα του νανουρίσματος που συναντάμε σε άλλες περιπτώσεις.

Οι στίχοι³⁰ είναι ποιήμα του Rapahel Patkanian, γραμμένοι το 1857. Ο συνθέτης μας είναι άγνωστος.

Αρμενικοί στίχοι:

Koon yeghir, palas, acherd khoop ara
Nakhshoon acherood koon togh ka vëra

Oror im palas, oror oo nani
Im anooshikis koonë këtani

Doon al koon yeghir, indzi al koon toor
Soorp Astvatsamayr anooshis koon toor

Αγγλική μετάφραση:

Go to sleep, my dear, close your eyes,
Let sleep rest upon your pretty eyes.

Lullaby, my dear,
Sleep takes my sweet one.

Go to sleep now, and grant me sleep as well,
Holy Mother, grant my sweet one sleep.

³⁰ Πηγή: <http://songbat.com/archive/songs/armenian/oror-im-palas> τελ. προσπέλαση 29/6/2022

Ελληνική μετάφραση:

Κοιμήσου, βάλσαμο μου, κλείσε τα μάτια
άσε τον ύπνο των τρυφερών σου βλεφάρων να ρθει

Νάνι καλό μου,
ο ύπνος παίρνει το γλυκό μου

Κοιμήσου τώρα, κοίμισε κι εμένα
Παναγία μου, δώσε μου έναν γλυκό ύπνο

Περιεχόμενο των στίχων:

Η μητέρα παροτρύνει το παιδί να κλείσει τα μάτια και να κοιμηθεί, επικαλείται τον Ύπνο που έρχεται και παίρνει το παιδί, ζητάει από το παιδί να κοιμίσει και την ίδια, και επικαλείται και την Παναγία ώστε να βοηθήσει και να στείλει έναν γλυκό, και όχι ανήσυχο ύπνο. Έχουμε λοιπόν προσωποποίηση και επίκληση στα Θεία. Τέλος, η μάνα χρησιμοποιεί τρυφερές λέξεις προς το παιδί της: το αποκαλεί βάλσαμο, γλυκό μου.

Αιγυπτιακό νανούρισμα

Nami nami

♩ = 90

A I A I

Na-a-mi-i na - mi-i ya sa ghi re Ta-a-ni-igh fa - a-al ha si re

5 A' II A I

Na-a-mi-i na - mi-i ya sa ghi - re Ta-a-ni-igh fa a-al ha - si - re

9 B IV B' IV

Na-a-mi al it - ta - y - mi Ta - ti-ne-zah I - i - ghay mi-i - i

13 Γ IV I

Wiy - sir in-na - a da-w-ka-bir Yda - wwi - a - a kill - il - ji - ri

17 A I A I

Na-a-mi-i na - mi-i ya sa ghi re Ta-a-ni-igh fa - a-al ha si re

21 A' II A I

Na-a-mi-i na - mi-i ya sa ghi - re Ta-a-ni-igh fa a-al ha - si - re

25 B IV Δ IV

Bu-ku-ra bay yik ja - yi - i Ha - mil gha-al - lit il - lay mu - un

29 B IV Δ' IV

bi - yji-bi-lik tan - nu raw - sha - al ta - tib - daf - fi bi - ka - nu - un

33 E IV IV

ya zagh - tu - ral hin - da - qa sha - rik - e as - wa-da wim - na - qa

37 III IV

wil - li hab - bi-ka - bi-i bu-u-sik wil - ba-agh-dik - shu-bi yit - tra - qa

41 A I A I

Na-a-mi-i na - mi-i ya sugh-i - ra Ta-a-ni-igh fa - a-al ha si re

45 A' II A I

Na-a-mi-i na - mi-i ya sugh-i - ra Ta-a-ni-igh fa a-al ha - si - re

Η ηχογράφηση είναι σε τονικότητα Σι. Το κομμάτι έχει ρυθμική αγωγή 4/4. Η μελωδία οκταφωνεί. Συνολικά χρησιμοποιούνται 8 φθόγγοι, το μελωδικό υλικό είναι το εξής:

Η μελωδία κάνει στάσεις στις βαθμίδες: Ιη, ΙΙη, ΙVη, ΙΙΙη

Το νανούρισμα αποτελείται από δύο μέρη: Το **α** μέρος : μέτρα 1-8 και **β** μέρος: μέτρα 9-16. Ακολουθεί επανάληψη του **α** μέρους: μέτρα 17-22. Και επανάληψη του **β** μέρους με παραλλαγή και προσθήκη μελωδιών: μέτρα 25-40. Επανέρχεται το **α** μέρος: μέτρα 41-48.

Οπότε, η γενική μετρική δομή είναι:

α 1-8 (8 μέτρα) Στάσεις στην Ιη βαθμίδα.

β 9-16 (8 μέτρα) Στάσεις ΙVη και Ιη βαθμίδα.

α 17-22 (8 μέτρα) Στάσεις στην Ιη βαθμίδα.

β' 25-40 (16 μέτρα) Στάσεις στην ΙVη βαθμίδα, ΙΙΙη και πάλι ΙVη.

α 41-48 (8 μέτρα) Στάσεις στην Ιη βαθμίδα.

Προχωρώντας την δομική ανάλυση παρατηρούμε ότι το κάθε μέρος αποτελείται από μικρότερες φράσεις, στην πλειοψηφία τους δίμετρες:

	Δομή	Μετρική φρασεολογία
α μέρος	A A A' A	2 2 2 2
β μέρος	B B' Γ	2 2 4
α μέρος	A A A' A	2 2 2 2
β' μέρος	B Δ B Δ'	2 2 2 2
	E	8
α μέρος	A A A' A	2 2 2 2

Το μέρος α, έχει πάντα τον ίδιο στίχο, ενώ στα β και β' μέρη, ο στίχος αλλάζει.

Στίχοι:

Na-mi na-mi ya sa-ghi-re

Ta-nigh-fa al-ha-si-re

Nami nami ya saghire

Ta nigh fa al hasire

Na-mi al-it-tay-mi

Ta-ti-nzah l ghay-mi

Wiy-sir in-na daw-ka-bir

Yda-wwi a kill-il-ji-ri

Buk-ra bay yik ja-yi

Ha-mil ghal-lit

il-lay-mun bi-yjib-lik tan-nur-a w shal

ta-tid-daf-fi bi-ka-nun ya zagħ-tu-ra l-hin-da-qa

sha-rik-as-wad wim-na-qa wil-li hab-bik-bi-bu-sik

wil-bagh-dik shu bi yit -tra -qa

Αγγλική μετάφραση³¹:

Go to sleep little one

Let us rest on this straw mat

Go to sleep while it is yet dark

Soon the clouds will disappear

And reveal a great light to light up the neighborhood

Tomorrow your father will return home

With money from the lemons he sold

³¹Μετάφραση από την Azam Ali. Πηγή:

https://www.youtube.com/watch?v=FuGhF_FhWKw&ab_channel=AzamAliandNiyaz τελ. προσπέλαση 29/6/2022

He will bring you clothes and a scarf
To keep you warm in December
My beautiful one, with the lovely handpicked black hair
Whomever does not love you or kiss you
Knows not what they are missing

Ελληνική Μετάφραση:

Πήγαινε να κοιμηθείς μικρό μου,
Ας ξεκουραστούμε σε αυτό το ψάθινο χαλάκι
Πήγαινε να κοιμηθείς όσο είναι ακόμα σκοτάδι
Σύντομα τα σύννεφα θα εξαφανιστούν
Και θα αποκαλύψουν ένα υπέροχο φως που θα φωτίσει τη γειτονιά

Αύριο ο πατέρας σου θα επιστρέψει στο σπίτι
με χρήματα από τα λεμόνια που πούλησε
θα σου φέρει ρούχα και ένα κασκόλ
για να σε κρατήσει ζεστό το Δεκέμβρη
όμορφο μου, με τα υπέροχα διαλεχτά μαύρα μαλλιά
όποιος δεν σε αγαπάει ή δε σε φιλάει, δεν ξέρει τι χάνει

Περιεχόμενο στίχων:

Το νανούρισμα περιέχει αναφορές στην καθημερινή ζωή, στο αγαπημένο πρόσωπο του πατέρα, σε γνώριμα αντικείμενα, στα στοιχεία της φύσης και χρησιμοποιεί παινετικές φράσεις για να εκφράσει την αγάπη προς το παιδί.

Ιρανικό νανούρισμα

Qashqae Lullaby

ay la la de ram la lam ge la-a-a-am ay o zugh yu la na men

6
ge la-a-a-am a ziz ghe zem be lam la la y shi rin su zem na na la la y

11
sa na ghur ba-an la la la lay la lay la lay la lay lay lay lay y

16
la la y la la y la la y la la y la lay la lay la lay la lay la lay la lay

23
lay lay lay y a ziz ghe zem be lam la la-a-a-y shi rin su zem na na

28
la la-a-a-y sa na ghur ban la-lay la-la - y la-la - y la-lay la-lay lay lay lay

33
ha-a - a - y la la de - e-rem la-lan - ge lam ha-a - a - y gu lum la - a la

38
lam gu-lum la-la la lay la lay la lay - y la lay la - lay la lay - y lay lay lay

43
la la de ram la lam ge la-a-a-am o zugh yu la na men ge la-a-a-am

47
a ziz ghe zem ba lam la la-a-a-y shi rin su zem na na la lay la lay

51

la lay la lay ha-a a a sar ve na - a-a-zom la-lay la - lay gha-shan ge - e - e del

56

la-la la lay ha - a ay sar ve na - a zo - om la-lay la lay la lay la lay la la -

61

y la lay la lay la lay lay lay lay

Η ηχογράφηση είναι σε τονικότητα λα. Ο ρυθμός εδώ είναι ελεύθερος. Έχουμε πολλές μικρές φράσεις, που χωρίζονται μεταξύ τους με μικρές ή μεγαλύτερες ανάσες. Η μελωδία χρησιμοποιεί συνολικά 4 φθόγγους:

Η πορεία της μελωδικής γραμμής είναι ανιούσα και κατιούσα. Στις μικρές φράσεις η μελωδία ανεβαίνει και επιστρέφει στην τονική σύντομα, και στις μεγαλύτερες φράσεις η μελωδία ανεβαίνει έως την IVη βαθμίδα, και κατεβαίνει με στάσεις στην III, II^η και καταλήγει στην τονική. Η μελωδία λοιπόν κάνει στάσεις στην Iη, IVη, IIIη, IIη, Iη βαθμίδα.

Διακρίνουμε την βασική μελωδία του νανουρίσματος που είναι η εισαγωγική, στα μέτρα 2 - 3. Σημειώνεται στην καταγραφή σαν μέρος **A**. Η φράση A αυτούσια ή με μικρή ρυθμική παραλλαγή στην κατάληξη της, επαναλαμβάνεται 9 φορές. Τις 4 πρώτες φορές παρουσιάζεται νέος στίχος, και τις υπόλοιπες επαναλαμβάνεται στίχος που έχει ήδη ειπωθεί. Κάποιες φορές διανθίζεται με μια εισαγωγική μακρόσυρτη νότα με το φωνήεν «άϊ» στην

τονική. Η φράση Α δείχνει όλο το τετράχορδο Sur, το ανεβαίνει και το κατεβαίνει καταλήγοντας στην τονική.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η φράση Β, μέτρα 20-23 είναι η επωδός. Δεν έχει στίχο, μόνο τη συλλαβή «Λα λάι».

Η καινούρια μελωδία που εμφανίζεται στα μέτρα 33-35 ονομάζεται Γ και αργότερα εμφανίζεται και μία παραλλαγή της Δ, στα μέτρα 55-59.

Εκτός από τον στίχο, χρησιμοποιείται το φωνήεν «άαϊ» και η συλλαβές «λα λα λα λάι». Το συγκεκριμένο νανούρισμα η εκτελέστρια φαίνεται να το ερμηνεύει αρκετά αυτοσχεδιαστικά, βάζοντας τις παρηχήσεις του «άαι» και του «λαλάι» σε σημεία, και κάνοντας μικρές παραλλαγές στη μελωδία.

Συνολικά βλέπουμε τη σειρά των φράσεων του κομματιού παρακάτω, σημειώνοντας σε εισαγωγικά τις συλλαβές που προλογίζουν τις κυρίως φράσεις:

«άαϊ» Α «άαϊ» Α Α Β «λαλάι» Β Α Α Β Γ Β Α Α Α Β Γ Δ Β

Παρατηρούμε και πάλι πως ανά περιόδους επανέρχεται η φράση Β, σαν επωδός. Εάν χωρίσουμε τις φράσεις θεωρώντας τη φράση Β ως καταληκτική κάθε φορά, δημιουργείται το παρακάτω pattern:

		«άαϊ» Α	«άαϊ» Α
	Α	Α	Β
			«λαλάι» Β
	Α	Α	Β
	Γ	Γ	Β
Α	Α	Α	Β
	Γ	Δ	Β

Βλέπουμε ότι όλο το νανούρισμα τείνει να καταλήγει στην φράση Β, που είναι μία καταληκτική φράση από τη φύση της, αφού κατεβαίνει το τετράχορδο σταδιακά, κάνει στάσεις στην 4^η βαθμίδα, στην 3^η, και καταλήγει στην τονική με **το μοτίβο του μέτρου 14** που χαρακτηρίζει ουσιαστικά όλο το κομμάτι.

Στίχοι:

Ay la la deram lalam geram
Ozugh yu la namen gelam
A ziz ghezem balam lalay
shirin suzem nana lalay
sanaghur ban lalay lalay
hay lala derem la langelam
hay gulum lala gulum lala ghashan gedel lalay
ha ha ha ha sar venazom la lay

Αγγλική Μετάφραση (Bina, 2009, σ.23):

Laa-ie...
I sing you a lullaby till you fall asleep
Till from faraway comes your uncle
My darling daughter, go to sleep
My sweet talker, go to sleep
May I be sacrificed for you, go to sleep

I sing you a lullaby till you fall asleep,
My darling daughter, you're gorgeous!
My sweet baby, you're precious!
You're my graceful cypress

Ελληνική μετάφραση:

Σου τραγουδάω ένα νανούρισμα μέχρι να κοιμηθείς
μέχρι που από μακριά έρχεται ο θεός σου
αγαπημένη μου κόρη, πήγαινε για ύπνο
γλυκό μου μωρό, πήγαινε για ύπνο

Θα θυσιαστώ για σένα, κοιμήσου

Σου τραγουδάω ένα νανούρισμα μέχρι να κοιμηθείς,
αγαπημένη μου κόρη, είσαι υπέροχη!
γλυκό μου μωρό, είσαι πολύτιμη!
είσαι το χαριτωμένο κυπαρίσσι μου

Περιεχόμενο στίχων:

Η μητέρα παροτρύνει το παιδί της να κοιμηθεί, μέχρι να έρθει ο θείος του από μακριά. Έχουμε τρυφερούς χαρακτηρισμούς του παιδιού: αγαπημένο, πολύτιμο, γλυκό, υπέροχο, και τη μεταφορά, το «χαριτωμένο κυπαρίσσι». Τέλος, βλέπουμε πως η μητέρα δηλώνει έτοιμη να θυσιαστεί για το παιδί της, ένα πολύ έντονο χαρακτηριστικό στοιχείο της μητρότητας που συμπεριλαμβάνει όλη την αγάπη που έχει η μάνα για το παιδί της και εκφράζεται μέσα από αυτόν το στίχο.

Έπειτα από την παραπάνω ανάλυση, προκύπτουν κάποια κοινά ρυθμομελωδικά στοιχεία τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν στη νέα συνθετική πρόταση.

Συγκεντρωτικά στον παρακάτω πίνακα:

	Μεσολογγίτικο	Ηπειρώτικο	Τουρκικό	Αρμενικό	Αιγυπτιακό	Ιρανικό
Ρυθμική αγωγή	3/4	ελεύθερος	4/4	3/4 και 4/4	4/4	ελεύθερος
Χρήση φωνηέντων/συλλαβών ανάμεσα στο στίχο	ωω	ααα	εεε	---	---	λαλαλάι
Ποσότητα φθογγικού υλικού	5 φθόγγι	9 φθόγγι	6 φθόγγι	8 φθόγγι	8 φθόγγι	4 φθόγγι

Τέλος, παρατηρούμε ομοιότητες στο μελωδικό υλικό μεταξύ του Μεσολογγίτικου και του Τουρκικού νανουρίσματος. Ενώ δεν έχουν τον ίδιο ρυθμό, χρησιμοποιούν και τα δύο χρωματικό πεντάχορδο από ρε, και έχουν ένα παρόμοιο μοτίβο με το διάστημα 2^{ας} μικρό, και ένα διάστημα 4^{ης} καθαρό στην πρώτη περίπτωση, 5^{ης} καθαρό στη δεύτερη περίπτωση.

Σύνοψη

Στην παρούσα εργασία επιχειρήθηκε μια επεξεργασία - μεταγραφή επιλεγμένων νανουρισμάτων από διάφορες περιοχές του γεωγραφικού τόξου της Ανατολικής Μεσογείου. Καθότι η κύρια μου ιδιότητα είναι εκτελέστρια παραδοσιακού βιολιού, εκτιμώ πως η συνεισφορά μου άπτεται του επιτελεστικού μέρους του θέματος, και όχι του αναστοχαστικού – θεωρητικού μέρους το οποίο είναι εισαγωγικό.

Η συνεργασία με τους επιλεγμένους μουσικούς – συμφοιτητές: Ιωάννα Καλλέργη – τραγούδι, Βασίλης Ζιγκερίδης – κανονάκι, Θωμάς Μελετέας – ούτι, Τέλης Δημητρακόπουλος – άλτο σαξόφωνο, οι οποίοι συμμετείχαν και έπαιξαν μουσική σε αυτό το project με αφορμή τις συγκεκριμένες επεξεργασίες, οδήγησε σε μία συναυλία η οποία έλαβε χώρα στην Θεσσαλονίκη την Κυριακή 13 Φεβρουαρίου 2022, ώρα 21.30 στην Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης (Casa Bianca).

Η τριβή και η συνύπαρξη αυτών των οργάνων, προσέφερε μία διαφορετική οπτική στο συγκεκριμένο τραγουδιστικό είδος. Από καθαρά φωνητικό μεταποιήθηκε σε οργανικό – φωνητικό, δόθηκαν επεκτάσεις και διαστάσεις στις μελωδίες, περισσότερες εκφραστικές δυνατότητες, αρμονίες, συνηγήσεις, μουσικά περιβάλλοντα, οκτάβες, και φυσικά δυναμικές, δημιουργώντας πλούσιες ηχητικές εικόνες, προσπαθώντας πάντα να μη χαθεί η ουσία. Ο καρπός αυτής της σύμπραξης, όπως και το ίδιο το νανούρισμα αυτό καθ' εαυτό κατά την άποψη μου, απευθύνεται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες: από τα νεογέννητα βρέφη έως τους ενηλίκους.

Το έργο «Ταξίδι στ' όνειρο» είναι διαθέσιμο για ακρόαση στο σύνδεσμο:

https://www.youtube.com/watch?v=YOMF6W7_tIU&ab_channel=xarit.K.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσσες αναφορές

Αναγνωστοπούλου, Δ. (1991). *Η παράλληλη πορεία του ύπνου και του θανάτου στα νανουρίσματα*, Νέα Παιδεία τ. 60, σελ.100-117.

Αυδίκος, Ε. Γρ. (1996). *Το παιδί στην παραδοσιακή και τη σύγχρονη κοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.

Γκενάκου, Ζ. (2004). *Η ελληνική γλώσσα, το παιδί και ο λαϊκός πολιτισμός, θεωρητική προσέγγιση*. Αθήνα: εκδόσεις Πατάκη.

Δώνη, Ε. (2010). *Επτά νανουρίσματα θα πω κι εσείς διαλέξτε το σκοπό που καληνύχτα σε όλους σας θα ευχηθώ*. Σύγχρονο νηπιαγωγείο. Τεύχος 73. Ιανουάριος - Φεβρουάριος. Σαββάλας. σελ. 50-56.

Καραβίδας, Κ. (2003). *Η δυαδική σχέση μάνας-παιδιού και τα νανουρίσματα*. Ιωάννινα: Σχολή επιστημών Αγωγής και Παιδαγωγικής.

Καψάλης, Γ. Δ. (2003). *Λαϊκός γλωσσικός πολιτισμός. Μελέτες παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Gutenberg.

Καψωμένος, Ε. Γ. (1996). *Το Δημοτικό τραγούδι, Μία διαφορετική προσέγγιση*. Αθήνα: εκδ. Πατάκη.

Κονταξής, Δ. Κ. (2007). *Το Δημοτικό Τραγούδι, μια προσπάθεια μελέτης*. Αγρίνιο: Πασχέντης

Κυριακίδης, Στ. (1978). *Το δημοτικό τραγούδι, Συναγωγή μελετών, μνημεία του λόγου – Άσματα*. (Επιμ.) Άλκη Κυριακίδου – Νέστορος, Αθήνα: Εκδόσεις Ερμής.

Κυριακίδης, Σ. (1990). *Το Δημοτικό τραγούδι*. Αθήνα: Εκδόσεις Ερμής.

Λάγιου- Λιγνού, Ε. (2008). *Η σημασία των πρωταρχικών σχέσεων του βρέφους με τα πρόσωπα φροντίδας (μητέρα, πατέρα) στην ανάπτυξη του ψυχισμού*. Ελληνική Εταιρεία Ψυχοθεραπείας Παιδιού και Εφήβου. Παιδί και Έφηβος, Ψυχική Υγεία και Ψυχοπαθολογία. 10. Άνοιξη. Τεύχος 1. Καστανιώτη. σελ.9-17.

Μπαδιεριτάκη, Μ. (2007). *Τα νανουρίσματα στην Κρήτη σήμερα. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και η εφαρμογή διδακτικού μοντέλου στο νηπιαγωγείο*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Μπαδιεριτάκη, Μ. (2010). *Τα νανουρίσματα ως προϊόν της λαϊκής μας παράδοσης στο νηπιαγωγείο*. Σύγχρονο νηπιαγωγείο. Ιανουάριος- Φεβρουάριος. Τεύχος 73. Σαββάλας. σελ. 58-62.

Μπαντή, Λ. (1997) *Τα Λαϊκά νανουρίσματα ως ποιητικό είδος*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Οικονομόπουλος, Χ. (1999). *Νανουρίσματα και ταχταρίσματα της ελληνίδας μάνας για το παιδί της*. Αθήνα: Εκδόσεις Ακίδα.

Παχυμέρης, Γ. (1288). *ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΕΚΔΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΦΥΛΑΚΟΣ* - Μιχαήλ Παλαιολόγος 1.

Παχτικός, Γ. (1905). *260 Δημώδη Ελληνικά Άσματα*. Αθήνα: Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου.

Πασόπουλος, Στ. (2021). *Μουσικές Τέχνες Δομή και Δόμηση: από την προφορική ομαδική δημιουργία του ελληνικού χώρου στη γραπτή ατομική σύνθεση*. σημειώσεις. Π.Μ.Σ.

Πολίτης, Ν. (2002). *Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού*. Αθήνα: Εκδόσεις Εκάτη (Επανεκδοση).

Ράπτης, Θ. (2008). *Τα νανουρίσματα και η επίδρασή τους στα παιδιά*. Πολυφωνία. Φθινόπωρο. Τεύχος 13. σελ.99-113.

Σαλακάκ, Η. (2004). *Μουσικές Βιταμίνες*. Αθήνα: Εκδόσεις Fagotto.

Σέργη, Γ. Β. (2000). *Νεοελληνικά Λαϊκά Ναναρίσματα και Ταχταρίσματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Φιλιππότη.

Σκαρτσής, Σ. (1987). *Μελέτη στη Γλώσσα*. Πάτρα: Αχαϊκές Εκδόσεις.

Σπεράντζας, Στ. (1922). *Όταν φεύγουν οι ώρες*, Αθήνα Τ48.

Σπεράντζας, Στ. (1990). *Το νανούρισμα. Τ48. Το δημοτικό τραγούδι*. Σπ.Μελά.

Σπεράντζας, Στ. (1994). *Το Δημοτικό μας τραγούδι, Ελληνική δημιουργία*. Αθήνα: Εκδ. Δημ. Ν. Παπαδήμα.

Τζούλης, Χ. Χ. (2000). *Ρίζες και Πορεία του Δημοτικού Λόγου*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Φλωριέλ, Κ. (2000) *Ελληνικά δημοτικά τραγούδια, Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης*.

Ψυχογιού, Ε. (2000) *Νανουρίσματα- Ταχταρίσματα: Λειτουργίες του λόγου στην τελετουργία της γέννησης*. Αθήνα. Εθνολογία 6-7/ 1998- 1999.

Ξενόγλωσσες αναφορές

Aydemir, M. (2010). *Turkish Music Makam Guide*. Istanbul. Edited and translated by Erman Dirikcan.

Azadehfar, R. M. *A short Glossary of Symbols and Terms in Iranian Music*.

Bina, S. (2009). *Iranian Lullabies*. Together with four CDs, including forty original Iranian lullabies, sung by Sima Bina, arranged and mixed by Arash Mitooei.

Sakata, H. L. (1987). *Hazara women in Afghanistan: Innovators and preservers of a musical tradition*. Women and music in cross-cultural perspective pp. 85-95. Urbana: University of Illinois Press.

Soylu, J. (2011). *Turkish Marriage: Weddings, Customs and Traditions in Turkey*. CreateSpace Independent Publishing Platform.

Trainor, L. J. (2002) *Lullabies and Playsongs: Why We Sing to Children. Zero to Three*. 23 (1), Σεπτέμβριος. Σελ. 31-34.

Trehub, S. E., Unyk, A. M., & Trainor, L. J. (1993). *Adults identify infant-directed music across cultures. Infant Behavior and Development*, 16, 193-211.

Trehub, S., Unyk, A., Kamenetsky, S. Hill, D., Trainor, L. Henderson, J., Saraza, M. (1997) *Mothers' and Fathers' Singing to Infants*. *Development Psychology* 33 (3), pp. 500- 507.

Trehub, S. E., & Trainor, L. J. (1998). *Singing to infants: Lullabies and play songs. Advances in Infancy Research*, 12, 43-77.

Trehub, S. E. (2002) *Mothers are Musical Mentors. Zero to Three. Journal of zero to three: national center for infants, toddlers and families. The musical lives of babies and families*. 23 (1), Σεπτέμβριος. Σελ.19-22.

Trehub, S. E (2010). *Turkish Lullabies, Lullabies and other Women's Songs in the Turkish Village of Akçaineniz*, UNIVERSITY OF TORONTO.

Δισκογραφικές αναφορές

Azam Ali, *From Night to the Edge of Day* © WORLDWIDE 2011

Hasmik Harutyunyan with the Shoghaken Ensemble, *Armenian Lullabies* © Traditional Crossroads 2005

Marcel Khalife, *At The Border (Al Hudoud)* © Nagam Records 1980

Mircan Kaya, *Bizim Ninniler* © 2005

Sima Bina, *Iranian Lullabies with 4 CDs* © 2009

Διαδικτυακές αναφορές

Αθήναιος. Δειπνοσοφισταί ΙΔ'.

Ανάκτηση από: <https://el.wikisource.org>. τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Ανδρουλάκη, Γ. Μ. Κομιτάς Βαρταπέτ: Μια εξέχουσα μορφή της πρώιμης εθνομουσικολογίας.

Ανάκτηση από: <https://armenika.gr/prosopa/117-mousikoi/691-komitas-vartabet> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Ε.ΚΕ.ΒΙ Ανάκτηση από:

<http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cnode=300&cpage=NODE> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Θεόκριτος. Ειδύλλια 2.17-2.31.

Ανάκτηση από https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/index.html?start=65&author_id=all τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Κορδόση, Α. (2017) Η Μοναδική Σχέση Μητέρας – Παιδιού και το Μητρικό Στρες.

Ανάκτηση από: <https://www.psychologyforum.gr/psychologos/sxesh-mhteras-paidiou-mhtriko-stres-stress-desmos-attachment/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Λόγιοι και παραδοσιακοί ήχοι από το Ιράν: PERSEPOLIS.

Ανάκτηση από: <https://iranculture.gr/genikes-plirofories/istoria/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Πλάτωνος: Νόμοι 4, Βιβλ. Ζ', 790 de

Ανάκτηση από: <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/180> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Bilal, M. (2015) *The Lost Lullaby and Other Stories about Being an Armenian in Turkey*, Cambridge University Press.

Ανάκτηση από: <https://www.cambridge.org/core/journals/new-perspectives-on-turkey/article/abs/lost-lullaby-and-other-stories-about-being-an-armenian-in-turkey/A607CAC3398639425E4C0219861F0C3B> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Bilal, M. (2018) *Lullabies and the memory of pain: Armenian women's remembrance of the past in Turkey*.

Ανάκτηση από: https://www.researchgate.net/publication/326750117_Lullabies_and_the_memory_of_pain_Armenian_women's_remembrance_of_the_past_in_Turkey τελ. προσπέλαση 20/6/2022

Khatchadourian N. Born of a Whisper: Evolution of an Armenian Lullaby in the Time of COVID Ανάκτηση από: <https://folklife.si.edu/magazine/crisis-armenian-lullaby-history-covid> τελ. προσπέλαση 20/6/2022

Mark J. J. (2016) The Magical Lullaby of Ancient Egypt
Ανάκτηση από: <https://www.worldhistory.org/article/965/the-magical-lullaby-of-ancient-egypt/> τελ. προσπέλαση 2/06/2022

Porter, J. (2001) The new Grove dictionary of music and musicians, 2nd edition, Ανάκτηση από:
http://www.oxfordmusiconline.comsubscriber/article/grove/music/17160?q=lullaby&search=quick&pos=1&_start=1#firsthit τελ. προσπέλαση 20/6/2022

Yilmaz, F. (2008) Languages from the Cradle (The Lullabies of Europe)
Ανάκτηση από: http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=37255&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html τελ. προσπέλαση 20/6/2022

Βαλαωρίτης Α. (1824-1879) Ανάκτηση από: http://users.uoa.gr/~nektar/arts/poetry/aristotelhs_balawriths_roems.htm τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Ρίτσος Γ. *Πρωινό Άστρο*

Ανάκτηση από: <https://www.politeianet.gr/books/9789600403527-ritsos-giannis-kedros-proino-astro-172795> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

“Νανούρισμα” Στίχοι: Νίκος Γκάτσος, Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις

Ανάκτηση από: <https://www.politeianet.gr/cd/5202846599624--legend-2cd-manolis-mitsias-282092> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Αρμενική Εθνική Επιτροπή Ελλάδος

Ανάκτηση από: <https://www.ancg.gr/culture/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Bilal Melissa

Ανάκτηση από: <https://schoolofmusic.ucla.edu/people/melissa-bilal/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Αρμενική Εθνική Επιτροπή Ελλάδος, Γενοκτονία των Αρμενίων

Ανάκτηση από: <https://www.ancg.gr/genoktonia-ton-armenion/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

Heka: the Ancient Egyptian God of Magic and Medicine

Ανάκτηση από: <https://www.worldhistoryedu.com/heka-egyptian-god-origins-family-depictions-powers-role/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

<https://www.worldhistoryedu.com/heka-egyptian-god-origins-family-depictions-powers-role/> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

PERSEPOLIS Λόγιοι και παραδοσιακοί ήχοι από το Ιράν

Ανάκτηση από: <https://www.makthes.gr/persepolis-logioi-kai-paradosiakoi-ichoi-aro-to-iran-36139> τελ. προσπέλαση 20/06/2022

How Did Lullabies Develop

Ανάκτηση από:

https://dailyhistory.org/index.php?title=How_Did_Lullabies_Develop&mobileaction=toggle_view_desktop τελ. προσπέλαση 20/6/2022

The Lullabies of Europe - Turkish lullabies

Ανάκτηση από: <https://www.kindersite.org/Lullabies/LullabiesTK.htm> τελ. προσπέλαση 29/6/2022

Folk Song Lyrics

Ανάκτηση από: <http://songbat.com/archive/songs/armenian/oror-im-palas> τελ. προσπέλαση 29/6/2022

Azam Ali and Niyaz – “Nami Nami” (Arabic Lullaby)

Ανάκτηση από:

https://www.youtube.com/watch?v=FuGhF_FhWKw&ab_channel=AzamAliandNiyaz τελ.

προσπέλαση 29/6/2022

Παράρτημα:

Παρτιτούρα του έργου

«Ταξίδι στ' όνειρο»

σύνθεση,
διασκευή και ενορχήστρωση:
Χαριτίνη Κώττη

$\text{♩} = 40$ οργανικό 1

The musical score is divided into three systems. The first system (measures 1-4) is marked 'οργανικό 1' and features four staves: Violin (Βιολί), Clarinet (Καονάκι), Oboe (Ούτι), and Alto Saxophone (Άλτο Σαξόφωνο). All parts are marked with a piano (*p*) dynamic. The second system (measures 5-8) is marked 'κουπλέ' and features four staves: Violin 1 (Vln. 1), Clarinet (καβ.), Oboe (O.), and Alto Saxophone (A. Sax.). Dynamics are marked as mezzo-forte (*mf*) for the strings and woodwinds, and mezzo-piano (*mp*) for the saxophone. The third system (measures 12-15) continues the instrumentation from the second system.

2

17 οργάνικό 2

Vln. 1 *mp*

κων. *mp*

O. *mp*

A. Sax. *mp*

21 ρεφρέν

Vln. 1 *ff*

κων. *f*

O. *f*

A. Sax. *f*

28

Vln. 1

κων.

O.

A. Sax.

33 οργανικό 3 3

rit

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

mf

mf

mf

39

Vo.

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

mf

p

pp

p

pp

p

pp

p

1. Έ-λα έ-λα-α α-α υ-υ-υ υ υ-υ-υ-υ-υ-υ-υ-υ-υ
 Έ-λα έ-λα-α α-α-α-α-α α α-α-α-α

ελεύθερος σχολιασμός
 πάνω στο τρίχορδο

44

Vo.

A. Sax.

p

υ-υ-υ υ-υ-υ-υ-πνε-εμ έ-λα-α-α-α Το παιδι μου -
 α-α α-α α-α - απ' την πό-λη-η-η

4

47

Vo.

A. Sax.

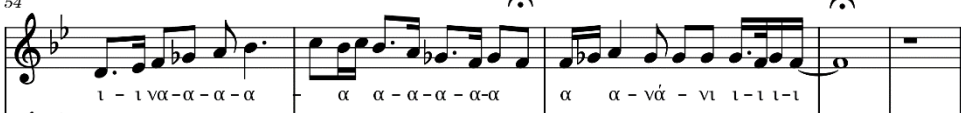
50

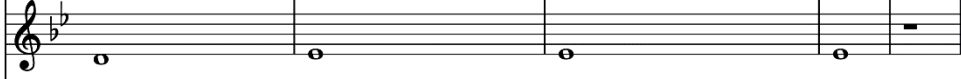
Vo.

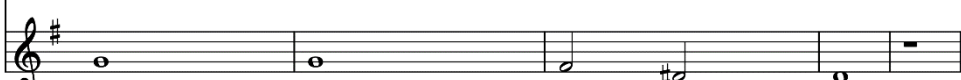
Vln. 1

A. Sax.

54

Vo.

Vln. 1

A. Sax.

59

Vo.

Vln. 1

κον.

A. Sax.

63

Vo.
 να κά νει-ει α-α-α-α α-α-α-α α 6/9.Νά νι νά-νι
 7.Ε λα έ λα - α
 8.Το μω-ρό μου

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

68

Vo.
 ι-ι να-α-α-α α α-α-α-α α α - νά - νι ι-ι ι-ι
 α-α υ-υ-υ-υ υ υ υ υ υ υ υ υ πνεμ ε λα-α
 ου ου να-α-α-α α α α α α α α α α α α αυπνώ σει ει-ει-εις

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

71 $\text{♩} = 90$

Vo.

Vln. 1

καβ.

O.

A. Sax.

αυτοσχεδιασμός από το βιολί
με αποκρίσεις από το ούτι,
σε δρόμο χουζάμ
που καταλήγει σε ουσάκ

mp

81

Vln. 1

καβ.

O.

A. Sax.

mp

mp

87

Vln. 1

καβ.

O.

A. Sax.

93 $\text{♩} = 160$

Vln. 1
κον.
O.
A. Sax.

98

Vln. 1
κον.
O.
A. Sax.

102

Vln. 1
κον.
O.
A. Sax.

107

Vln. 1 *mf*

κον. *mf*

O. *mf*

A. Sax. *mf*

πάνω στην μοτιβική επανάληψη
γίνεται αυτοσχεδιασμός της φωνής
με κανονάκι

113

Vln. 1

κον. *mf*

O. *mf*

A. Sax. *mf*

118

Vln. 1

κον. *mf*

O. *mf*

A. Sax. *mf*

121

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

126

♩ = 160

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

133

κον.

O.

A. Sax.

139

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

145

Vln. 1
κόν.
O.
A. Sax.

151

Vln. 1
κόν.
O.
A. Sax.

157

Vln. 1
κόν.
O.
A. Sax.

162

Vln. 1
κόν.
O.
A. Sax.

169

Vln. 1
κων.
O.
A. Sax.

175

Vln. 1
κων.
O.
A. Sax.

180

To Φ

Vln. 1
κων.
O.
A. Sax.

186

Vln. 1
κων.
O.
A. Sax.

193

Vo.

ay la la de ram la lam ge la-a-a-am ay

Οι φράσεις τραγουδιούνται
ελεύθερα με απαντήσεις
από το βιολί

Vln. 1

A. Sax.

200

Vo.

o zugh yu la na men ge la-a-a-am a ziz ghe zem be lam la la y

A. Sax.

204

Vo.

shi rin su zem na na la la y sa na ghur ba - an la la la lay la lay

A. Sax.

208

Vo.

la lay la lay lay lay lay y la la y la la y la la y la la y

A. Sax.

215

Vo.

la lay la lay la lay la lay la lay lay lay lay y

A. Sax.

220

Vo. a ziz ghe zem be lam la la-a-a-y shi rin su zem na na la la-a-a-y

A. Sax.

224

Vo. sa na ghur ban la-lay la-la - y la-la - y la-lay la-lay lay lay lay

A. Sax.

228

Vo. sa na ghur ban la-lay la-la - y la-la - y la-lay la-lay lay lay lay

A. Sax.

♩ = 90

μικρό ταξιμί χιτζάζ
και εισαγωγή
1η φορά ελεύθερα

232

O. *p*

A. Sax.

237

Vo. *mf*
Dan di ni dan di ni
Dan di ni dan di ni
Dan di ni dan di ni

O. *mp*

A. Sax.

241

Vo.

da na li be bek mi ni mi ni e e le ri ki na li be bek
da a sta a na da na la ar gi ir mi is bo sta a na
da - a - na - a dan bir a - a - y do og mu - us a - a na - a dan

O.

A. Sax.

244

Vo.

a nne si ba - ba si cok se e ver uy uyr bu - yur -
kon bo o sta a nci i da na a yi ye me - e si - in la a
Kaci - i - in ma - a mi - is Ya - ra - a dan Me vlam Ko - ru - su - un

O.

A. Sax.

247

Vo.

na a zli be bek e e e e e e eh e e e e e e e
ha - a na - a yi e e e e e e eh e e e e e e e
Na - a - za - ar dan e e e e e e eh e e e e e e e

O.

A. Sax.

252 1. απάντησι 1η

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

256

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

260 2. απάντηση 2η

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

264

Vo.

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

Υ πνε που παί ρνεις τα παι διά ε λά πα ρέ και
την κού για σου την έ στρω σα με α πα λό σε

(βιολί ή κανονάκι)
Στίχος Β

Στίχος Β

274

Vo.
 τού σου το μι κρό μι κρό σου τό δω σα με γά λο
 ντό ο νι που το πλυ ναν και το κα να αν νε ράι δεξ

Vln. 1

O.

A. Sax.

284

Vo.
 φέ ρε μου ου το ω ω ω ω ω ω ω ω ω Κοι
 σα αν το χιό-ο νι - ι ω ω ω ω ω ω ω ω ω Κοι

Vln. 1

O.

A. Sax.

296

Vo.
 μή σου φως μου κιο Χρι στός σου πα ρα στέ -
 μή σου και - αι πα ρή - γγει λα - α στην Πό λη τα -

κων.

O.

A. Sax.

p

p

304

Vo.

κον.

O.

A. Sax.

313

Vo.

κον.

O.

A. Sax.

322

Vo.

κον.

O.

A. Sax.

329 $\text{♩} = 90$

Vo. $\frac{4}{4}$

κον. $\frac{4}{4}$

O. $\frac{4}{4}$

A. Sax. $\frac{4}{4}$

330

Vln. 1 *f*

κον. *f*

O. *f*

A. Sax. *f*

334

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

337

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

f

f

f

f

340

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

f

344

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

p

p

p

p

348

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

πάνω στη μοτιβική επανάληψη
ταξιμι του σαξοφώνου

353

Vln. 1

κον.

O.

A. Sax.

358

Vo.

rit

Bir a ay do og mu us a na-a dan Ka cin ma-a mi is Ya ra a dan

A. Sax.

362

Vo.

e e e e e sh sh sh sh!

A. Sax.